

ANPASSNING, BETEENDE OCH PRESTATION

Örebroprojektet

VIII

Studie- och yrkesvalet: Modeller och undersökningsplanering

David Magnusson - Anders Dunér - Göran Zetterblom

Avdelningen för tillämpad psykologi

Psykologiska institutionen

Stockholms universitet

Maj 1968

Avdelningen för tillämpad psykologi
Rådmansgatan 70
Box 6801
113 86 STOCKHOLM
Tel: 08/34 08 60 ankn. 427
Föreståndare: Laborator David Magnusson

STUDIE- OCH YRKESVALET: MODELLER OCH UNDERSÖKNINGSPLANERING

Förord

I denna rapport presenteras planeringen av undersökningar som gäller elevernas val av utbildningsväg och yrke.

Vid utformandet av denna del av projektet har vi särskilt tillgodosgjort oss synpunkter och resultat från fil.dr. Magnus Hedberg, fil.kand. William Petersson och fil.lic. Per Sjöstrand, vilka ur olika synvinklar bearbetar likartade frågeställningar. Vid konstruktionen av frågeformulären har, inom ramen för den modell som skisseras i rapporten, vissa frågor hämtats från formulär som konstruerats av Sjöstrand resp. fil.kand. Dorothy Been.

Rapporten har i preliminärt skick redovisats vid en konferens kring studie- och yrkesvalsproblematiken den 19 april 1968 med experter från universitetsinstitutioner för psykologi, pedagogik och sociologi samt från skolöverstyrelsen.

David Magnusson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
KAP. I. BAKGRUND	1
KAP. II. PROBLEMSTÄLLNINGAR	2
KAP. III. GRUNDLÄGGANDE ASPEKTER PÅ VALPROBLEM- TIKEN I GRUNDSKOLAN	4
A. Valen är successiva	4
B. Yrkesmognad	4
C. Anpassning och valprocessens målsättning	5
1. Anpassning som tillstånd	5
2. Anpassning som process	6
KAP. IV. MODELLER FÖR YRKESVAL OCH VALBETEENDE	9
A. En inlärningspsykologisk yrkesanpassningsteori	9
B. En enkel perceptionsteori: hypotesteorin	11
1. Perceptionsprocessen som hypotesprövning	11
2. Begränsningen av antalet alternativ	12
3. Möjliga och lämpliga alternativ	13
4. Hypotesprövningen	15
KAP. V. GRUNDEN TILL EN INTEGRERAD VALPROCESS- MODELL	17
A. Valprocessen	17
B. Valmodellens begrepp	18
1. Hemmet	18
2. Referensgrupper	18
3. Behov, värderingar, attityder	18
4. Intelligens och kapacitet	20
5. Självvärdering och jaguppfattning	20
6. Kongruens mellan värderingar, behov, atti- tyder och skolans förstärkningssystem	21
7. Prestation	21
8. Aspiration	22
9. Kunskaper om yrke och utbildning	22
10. Övriga begrepp	24
11. Matchning	24
C. Valmodellens funktion	24
KAP. VI. SAMMANFATTNING	26
LITTERATURFÖRTECKNING	28
FÖRTECKNING ÖVER INOM PROJEKTET TIDIGARE UTGIVNA RAPPORTER	30

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1944

1. The first part of the paper is devoted to a study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^x}$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $x > 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $x > 1$.

2. In the second part of the paper, the function $f(x)$ is extended to the region $0 < x < 1$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $0 < x < 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $0 < x < 1$.

3. The third part of the paper is devoted to a study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^x}$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $x > 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $x > 1$.

4. The fourth part of the paper is devoted to a study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^x}$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $x > 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $x > 1$.

5. The fifth part of the paper is devoted to a study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^x}$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $x > 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $x > 1$.

6. The sixth part of the paper is devoted to a study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^x}$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $x > 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $x > 1$.

7. The seventh part of the paper is devoted to a study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^x}$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $x > 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $x > 1$.

8. The eighth part of the paper is devoted to a study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^x}$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $x > 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $x > 1$.

9. The ninth part of the paper is devoted to a study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^x}$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $x > 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $x > 1$.

10. The tenth part of the paper is devoted to a study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^x}$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $x > 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $x > 1$.

11. The eleventh part of the paper is devoted to a study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^x}$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $x > 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $x > 1$.

12. The twelfth part of the paper is devoted to a study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation $f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^x}$. It is shown that $f(x)$ is a continuous function of x for $x > 1$ and that it has a simple pole at $x = 1$. The residue of the pole is 1 . The function $f(x)$ is also shown to be analytic for $x > 1$.

KAP. I. BAKGRUND

Det moderna utbildningssystemet ställer höga krav på individens förmåga att orientera sig och finna vägen till ett lämpligt yrke. Även om man försöker skapa tvärförbindelser mellan olika utbildningsvägar, så är det i hög grad värdefullt för individen om han på ett tidigt stadium kan överblicka vägarna och möjligheterna att nå olika yrkesmål. Detta kräver mycket av unga individer, såväl vad beträffar kunskaper om utbildningssystemet och arbetsmarknaden som kännedom om egna resurser och till yrkesvalet relaterade behov. Den mycket starka tillströmningen av elever till gymnasiet kan ses bl.a. som en följd av svårigheter i valsituationen i grundskolan: om man är osäker inför sitt yrkesval kan det vara ändamålsenligt att söka hålla alla vägar öppna så länge som möjligt.

Vi vet i dag inte så mycket om hur eleverna fungerar i de betydelsefulla och svåra valsituationer de ställs inför på grundskolans högsta stadium och omedelbart därefter, t.ex. i vilken utsträckning de verkligen förmår överblicka både arbetsmarknadsläget och utbildningssystemet och omsätta sina kunskaper vid planeringen av den egna utbildningen. Vi vet inte i vilken utsträckning eleverna väljer utifrån en bedömning av sina egna behov och förutsättningar eller styrs av ovidkommande påverkan eller slumpinflytanden.

KAP. II. PROBLEMSTÄLLNINGAR

Människans beteendemönster växer fram genom de samlade erfarenheterna under livet. Tiden i skolan påverkar möjligheterna att senare i livet anpassa sig, d.v.s. reagera på ett adekvat sätt på de situationer man hamnar i. De mönster av anpassning till arbete, till yngre och äldre kamrater och till överordnade som utkristalliseras under skoltiden kan visserligen modifieras vid miljöförändringen, då en elev kommer ut i arbetslivet, men en väsentlig del av invanda reaktioner kommer att kvarstå under hela livet. Anpassning i olika avseenden i skolan hänger ihop med anpassning i kommande yrkesarbete.

Vi skall beröra följande tre problemområden:

- a) skolsystemet som allmän miljö
 - b) attityder hos alla berörda parter
 - c) den enskilde elevens valprocess
- a) Skolan utgör under flera år en miljö för växande människor, som har denna skola som enda alternativ. En mycket allmän målsättning för Örebroprojektet är att ge en på systematiska observationer grundad kunskap om verksamma faktorer i denna miljö. I den del av projektet som direkt berör val av utbildningsväg och yrke studeras i första hand de styrningsmekanismer som fungerar vid de valtillfällen individen ställs inför i grundskolan och under tiden närmast därefter. Denna kunskap bör kunna utnyttjas för att utforma en differentierad miljö som fungerar optimalt för en maximal andel av eleverna.
- Vissa typiska vägar genom skolsystemet kan troligen påvisas. De olika elevgrupper, som rekryterar dessa standardvägar kan jämföras ifråga om såväl individ- som miljövariabler. Avvikelser från de vanliga studievägarna kan specialstuderas. Har de elever, som ej följer en standardväg genom skolan, på någon punkt valt fel? Vilka konsekvenser har dessa felval? Har t.ex. ett val av för svår eller för lätt teoretisk linje negativa effekter på den allmänna skolanpassningen under resten av skoltiden? Om inga negativa effekter kan noteras, är det då adekvat att tala om felval?
- b) Uppgifter insamlas om bl.a. elevernas sociala bakgrund. Detta gör det möjligt att studera hemmiljöns effekt på valprocessen. Hur begränsas, genom attitydbildning och påverkan vid de första valen av

2. THEORETICAL BACKGROUND

The theoretical background of the study is based on the concept of the "cognitive-behavioral model" of mental health. This model suggests that thoughts, feelings, and behaviors are all interconnected and can influence each other. For example, a person's thoughts can affect their feelings, which in turn can affect their behaviors. Similarly, a person's behaviors can affect their feelings, which can affect their thoughts. This model is often used to explain and treat a variety of mental health problems, including anxiety disorders, depression, and substance use disorders. In the context of this study, the cognitive-behavioral model is used to explore the relationship between a person's thoughts, feelings, and behaviors and their overall mental health. Specifically, the study aims to investigate how a person's thoughts and feelings can lead to certain behaviors, and how these behaviors can then lead to changes in their thoughts and feelings. This process is often referred to as the "cognitive-behavioral cycle."

The study also draws on the concept of "self-efficacy," which is a person's belief in their ability to succeed in a particular task or achieve a particular goal. Self-efficacy is a key component of the cognitive-behavioral model, as it can influence a person's thoughts, feelings, and behaviors. For example, a person with high self-efficacy is more likely to believe that they can succeed in a task, which can lead to more positive thoughts and feelings, and ultimately to more successful behaviors. Conversely, a person with low self-efficacy is more likely to believe that they cannot succeed in a task, which can lead to more negative thoughts and feelings, and ultimately to less successful behaviors. In the context of this study, self-efficacy is used to explore how a person's beliefs about their own abilities can influence their thoughts, feelings, and behaviors, and ultimately their mental health. Specifically, the study aims to investigate how a person's self-efficacy can lead to certain behaviors, and how these behaviors can then lead to changes in their self-efficacy. This process is often referred to as the "self-efficacy cycle."

In addition, the study also draws on the concept of "social support," which is the emotional and practical assistance that a person receives from others. Social support is a key component of the cognitive-behavioral model, as it can influence a person's thoughts, feelings, and behaviors. For example, a person with strong social support is more likely to have positive thoughts and feelings, and ultimately to engage in more successful behaviors. Conversely, a person with weak social support is more likely to have negative thoughts and feelings, and ultimately to engage in less successful behaviors. In the context of this study, social support is used to explore how a person's relationships with others can influence their thoughts, feelings, and behaviors, and ultimately their mental health. Specifically, the study aims to investigate how a person's social support can lead to certain behaviors, and how these behaviors can then lead to changes in their social support. This process is often referred to as the "social support cycle."

tillvalsämnen m.m., de senare val som individen ställs inför sedan hemmet kanske i stort upphört att vara främsta referenspunkt? Hur effektiva och stabila är de attityder till utbildning och yrke, som hemmet gett? Utgör de i vissa fall en risk för val som leder till negativa konsekvenser i form av sämre anpassning senare under yrkeskarriären?

Om det kan visas att vissa attityder påverkar elevernas val på ett icke rationellt sätt bör attitydbearbetning sättas in på elever, föräldrar, lärare, arbetsgivare och andra grupper som berörs. Det är en svår uppgift, som kräver långsiktig planering och fördjupat kunskapsunderlag. Kan en attitydförändring åstadkommas som leder till mer realistiska val av utbildningsvägar skulle dock stora investeringar vara motiverade.

- c) Problemet att predicera omoget eller orealistiskt valbeteende hos enskilda elever förblir aktuellt även om vi efter att ha bearbetat de berörda problemen kunde förbättra den allmänna skolmiljön och den enskildes möjligheter att göra realistiska val. Med tillgång till en sådan prediktionsmetodik skulle möjligheterna att genom punktinsatser förebygga misstag öka, vilket skulle innebära en effektivisering av utbildnings- och yrkesvägledningen i skolan.

Tre huvudtyper av åtgärder inom skolan influerar lösningen av de problem som skisserats i det föregående. För det första lämnas en kraftigt ökad yrkesrådgivning för att öka elevernas kunskaper om utbildnings- och yrkesvägar i beslutsunderlaget. För det andra ingår i denna informationsgivning en ideologisk, av de flesta accepterad attitydpåverkan som t.ex. går ut på att praktiska yrken är lika "fina" som teoretiska. För det tredje försöker man utforma skolan så att elevernas sociala fostran, i vilken ingår ett mått av självkänedom, skall förbättras. Ifråga om åtgärder i dessa avseenden samarbetar centrala och lokala myndigheter. Man kan utan större överdrift påstå att de flesta av dessa åtgärder som vidtas, beslutas på ett underlag bestående endast av förhoppningar att effekterna skall bli de önskade. Det saknas i mycket stor utsträckning tillräcklig kunskap om hur individens anpassning aktuellt och på längre sikt påverkas av alla de åtgärder som vidtas. Vad vet man t.ex. om de långsiktiga verkningarna av sådan attitydpåverkan från skolans sida, som endast har effekt under den tid som viktiga studie- och yrkesvalsbeslut fattas, men som inte kvarstår, när eleven ställs inför konsekvenserna av sina val.

KAP. III. GRUNDLÄGGANDE ASPEKTER PÅ VALPROBLEMATIKEN I GRUNDSKOLAN

A. Valen är successiva

Val av utbildningslinje och yrke sker successivt genom en kontinuerlig process.

Under grundskoletiden gör eleverna tre successiva val, som är av betydelse för den fortsatta karriärlinjen: Valet av tillvalsgrupper till årskurserna 7 och 8 och valet av linje till årskurs 9. Valen kan i varje situation göras i relation till kortsiktiga eller längre fram i tiden lig- gande mål. Valen kan vidare av individen upplevas som mer eller mindre bindande med hänsyn till den framtida handlingsfriheten. De kan eventuellt vara interimistiska, vilket innebär att individen söker uppskjuta bindande val med långsiktiga verkningar för framtiden.

Oavsett hur individen upplever valsituationerna i grundskolan kan de antas ha en faktisk betydelse för efterföljande val. Varje träffat val kan antas inverka på sannolikheten för att eleven i nästa led skall välja på ett visst sätt. Valen kan vidare antas leda till en successiv differentering av eleverna begåvningsmässigt och i andra hänseenden på de olika tillvalsgrupperna och linjerna. Denna grundsyn innebär att en longitudinell metodik blir nödvändig.

Den aktuella valprocessen kommer att studeras genom undersökningar i anslutning till valen av tillvalsgrupper för årskurserna 7 och 8 respektive valet av linje för årskurs 9 samt till valen av skolform respektive arbete efter grundskolans slut. För att kunna täcka alla de omständigheter som kan påverka valet förläggs denna datainsamling till en tidpunkt omedelbart efter det att valet träffats. Projektets huvudgrupp har följts från åk 3.

Valprocessen upphör givetvis ej med skoltiden. För måga kommer den aldrig att upphöra eftersom samhällets och näringslivets förändringar kommer att leda till arbetsbyten för allt större grupper med allt kortare intervall. Genom en uppföljning av projektets huvudgrupp ut på arbetsmarknaden finns möjligheter att på ett effektivt sätt belysa problematiken i detta vidare perspektiv.

B. Yrkesmognad

Individen genomgår olika perioder av mognad. När serien av val börjar har han i regel lämnat fantasistadiet, som bl.a. utmärks av mer

Journal of Interpersonal Violence 26(10)br/>Copyright © 2011 Sage Publications
10.1177/0886260511419111
<http://jiv.sagepub.com>

1992: 20-21)

1. *Journal of the American Medical Association*, 277, 1996, 1025-1026.

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

17. $\frac{1}{2} \log_2 \frac{1}{2} = -\frac{1}{2} \log_2 2 = -\frac{1}{2} \log_2 2^1 = -\frac{1}{2} \cdot 1 = -\frac{1}{2}$

eller mindre tillfälliga val av specifikt yrke, och kommit in i en genomgångsperiod där svårigheterna börjar inses och kunskaperna om problematiken växer. Valet av specifikt yrke upplevs ofta och realistiskt som för svårt och man sysslar i stället med val av allmän utbildningsväg eller med närmast förestående typ av val, varvid man söker hålla möjligheterna öppna att nå eventuella attitydstyrda, vagt upplevda yrkesmål, yrkesområden eller dylikt. Tidigast fram mot grundskoleålderns slut börjar genomsnittseleven sannolikt att nå en period av relativ yrkesmognad, där han är i stånd att realistiskt bedöma sin kapacitet och de förväntningar han har på sin yrkesverksamhet i relation till vad arbetslivet har att ge.

C. Anpassning och valprocessens målsättning

Vid olika valsituationer väljer man ett visst alternativ med slutmålet att uppnå god anpassning.

1. Anpassning som tillstånd

Som tillstånd kan anpassning sägas innefatta tre huvudaspekter.

- a) man upplever trivsel, tillfredsställelse med sin situation
- b) man har goda relationer till de människor, som man kommer i beröring med, t.ex. arbetskamrater
- c) man utför prestationer som är tillfredsställande i förhållande till sina förutsättningar.

a. Trivsel. Vid systematiskt studium av anpassning kan termen trivsel ha vissa nackdelar på grund av dess vanlighet i språket och därav följande schablonmässiga innebörd. Trivsel kan i vissa sammanhang tolkas som ett behagligt, kanske lättjefullt och spänningsfritt tillstånd, någonting liknande upplevelsen av en semesterdag i hängmattan.

Vi avser med denna anpassningsaspekt att individen uppnått kongruens mellan å ena sidan sina aktuella behov och värderingar av hur det är värt att leva och å andra sidan arbetets och hela livssituationens möjligheter att tillfredsställa dessa behov och svara mot värderingarna. Då behov är inlärd kan de mycket starkt avvika från ovan karikerade schabloninnebörd i trivselbegreppet. Spänning, svårigheter och stressande betingelser har hos många nutidsmänniskor hunnit bli behov under karriärklättringen mot ett mål, som från början ej antagits ha sådant innehåll. Mot denna bakgrund synes det neutrala ordet tillfredsställelse vara bättre än trivsel, och kommer att användas synonymt med den tekniska termen kongruens mellan behov och förstärkningssystem.

the first of these is the fact that the first of the three
 volumes is a history of the city of Chicago, and the second
 is a history of the state of Illinois. The third volume is a
 general history of the United States. The first volume is
 written by a man who has lived in Chicago for many years,
 and who has seen the city grow from a small village to a
 great metropolis. The second volume is written by a man
 who has lived in Illinois for many years, and who has seen
 the state grow from a small colony to a great state. The
 third volume is written by a man who has lived in the
 United States for many years, and who has seen the
 country grow from a small colony to a great nation.

The first volume is a history of the city of Chicago, and
 the second is a history of the state of Illinois. The third
 volume is a general history of the United States.

The first volume is a history of the city of Chicago, and
 the second is a history of the state of Illinois. The third
 volume is a general history of the United States. The first
 volume is written by a man who has lived in Chicago for
 many years, and who has seen the city grow from a small
 village to a great metropolis. The second volume is written
 by a man who has lived in Illinois for many years, and who
 has seen the state grow from a small colony to a great state.
 The third volume is written by a man who has lived in the
 United States for many years, and who has seen the country
 grow from a small colony to a great nation.

Review of the first volume of the history of the city of
 Chicago, by John H. Palfrey. The first volume is a history
 of the city of Chicago, and the second is a history of the
 state of Illinois. The third volume is a general history of
 the United States. The first volume is written by a man
 who has lived in Chicago for many years, and who has seen
 the city grow from a small village to a great metropolis.
 The second volume is written by a man who has lived in
 Illinois for many years, and who has seen the state grow
 from a small colony to a great state. The third volume is
 written by a man who has lived in the United States for
 many years, and who has seen the country grow from a
 small colony to a great nation. The first volume is a
 history of the city of Chicago, and the second is a history
 of the state of Illinois. The third volume is a general
 history of the United States. The first volume is written
 by a man who has lived in Chicago for many years, and
 who has seen the city grow from a small village to a great
 metropolis. The second volume is written by a man who
 has lived in Illinois for many years, and who has seen the
 state grow from a small colony to a great state. The third
 volume is written by a man who has lived in the United
 States for many years, and who has seen the country grow
 from a small colony to a great nation.

Detta sätt att betrakta problemet trivs el överensstämmer med Super's (Super, Starishevsky, Matlin & Jordaan, 1963) yrkesvalsteori. Ett antal empiriska studier har gett stöd åt detta betraktelsesätt. Pervin (1968) har sammanställt forskningsresultat på området. Ett arbete av Oppenheimer (1966) visar emellertid att verkligheten är mer komplicerad än den presenterade lösningen. Överensstämmelsen mellan jagupplevelse och yrkesperception var relaterad till yrkespreferens, som vi antagit. Relationen var emellertid avsevärt starkare för elever med hög självbedömning (jag-styrka). De elever som hade låg självbedömning visade sig föredra yrken med kongruens mellan yrkesperception och deras idealjag. Denna studie visar att forskningen också vad gäller detta problemkomplex måste studera interaktionseffekter mellan personlighets- och miljöfaktorer. (Jämför t.ex. Cronbach, 1957; Hunt, 1965; Magnusson och Heffler, 1967; Sells, 1963; Wallace, 1965).

b. Interpersonella relationer. Goda sociala relationer är oftast en förutsättning för tillfredsställelse. Denna aspekt är emellertid av sådan betydelse att den bör behandlas för sig. Vi har ej enbart att undersöka individens tillfredsställelse med kamrater och andra utan de reciproka relationerna. Speciellt intressanta kan sådana fall vara där den sociala perceptionen ej fungerar realistiskt utan individen felbedömer andras uppfattning om honom.

c. Prestationer. Den välanpassade kan förväntas göra prestationer i nivå med sina förutsättningar, vilka han har fått tillfälle att utveckla i tillfredsställande grad.

Prestationen påverkas av samspelet mellan individvariabler, t.ex. ångestberedskap, och miljövariabler. Den effektivaste miljön är inte densamma för alla individer. Pervin (1968) har sammanställt forskningsresultat på detta område.

d. Relationer mellan anpassningssektorerna. De tre kriterier på anpassning som vi har diskuterat är i viss mån oberoende av varandra, d.v.s. man kan vara bättre anpassad enligt ett kriterium än enligt de andra. En optimal anpassning förutsätter att individen är anpassad enligt alla tre kriterierna; vi kan endast tänka oss ganska blygsamma kompensationsmöjligheter. Mycket goda prestationer kan t.ex. ej kompensera bristande tillfredsställelse eller dåliga sociala relationer.

2. Anpassning som process

Anpassningsförmågan är individens möjlighet att i förändrade lägen ändra beteendemönster för att få sina behov tillfredsställda eller

1. *Staphylococcus aureus* (S. aureus) is a Gram-positive bacterium that is commonly found on the skin and in the nose. It is a leading cause of skin infections, such as abscesses and boils, and can also cause more serious infections, such as pneumonia and sepsis.

låta kompensera bristande förstärkning på ett område med tillfredsställelse på ett annat. Man kan även räkna med en successiv omstrukturering av behovssystemet. God anpassningsförmåga förutsätter att man inte är låst i attityder och värderingar, som i ett givet läge förhindrar uppnåendet av tillståndet god anpassning.

Under den period, som projektet penetrerar, kommer ungdomarna att passera ett skede, då snabba förändringar sker personlighetsmässigt, då attityder upplöses och nybildas, då nya behov inlärs och vinner i styrka på bekostnad av många av de under barndomen mest betydelsefulla. Det är också under denna period, som många ungdomar väsentligt ändrar sina arbetsförhållanden: en del endast genom byte av skolform och arbetssätt inom en besläktad miljö, andra genom övergång till utbildning i yrke med praktik och praktiskt arbete, en mindre del mer radikalt genom övergång till förvärvsarbete.

Behov, förväntningar, värderingar och attityder förändras med yrkes- och utbildningserfarenhet. Det kan vara vanskligt att förutsäga lämpligt yrke utifrån ett tidigt mönster. Förändringarna sker snabbast under ungdomsåren och torde för flertalet i huvudsak upphöra först efter stabilisering i ett yrke eller under en längre utbildning.

Förändringarna torde också ske olika snabbt hos olika individer. Vi har här att göra med en individvariabel av betydelse i yrkesvalsproblematiken, som kan ges beteckningen rigiditet.

Rigiditetsvariabeln skulle kunna uttrycka individens möjligheter att anpassa sig och sin behovsstruktur till ändrade arbetsförhållanden. För den mer rigide är det av större betydelse att finna en skräddarsydd arbetsmiljö än för den flexible, som anpassar sig inom vidare ramar (se Rubenowitz, 1962).

Individens utpräglingsgrad i rigiditetsvariabeln har självfallet delvis bestämts av miljön under barndomen, men en viss modifiering torde fortfarande vara möjlig vid den ålder då han här studeras.

Ordet val i sammansättningen yrkesval kan inte sägas innebära ett egentligt val förrän man vidtar åtgärder, som åtminstone i någon mån inskränker möjligheterna till andra alternativ. Innan detta sker kan vi för t.ex. ungdomar i grundskolan studera vilket yrke de föredrar (jämför föredraget yrke enligt Vroom, 1964) d.v.s. vilket yrke som har den största attraktiviteten. Denna bestäms av ett flertal faktorer, vilka skall diskuteras i sitt sammanhang i fortsättningen. Med ökade kunskaper om yrkeskrav och arbetsförhållanden sker ändringar i "föredraget yrke".

Vid vissa punkter i utvecklingen måste man emellertid fatta beslut som har betydelse för den fortsatta vägen mot ett mål. Man måste göra

ett egentligt val. Den utbildning, det arbete eller den miljö man valt påverkar i fortsättningen individen och de fortsatta valen.

Valprocessen har alltså som yttersta målsättning att leda individen till optimal anpassning, vilket innebär en kombination av tillfredsställelse, goda sociala relationer och en tillfredsställande prestation.

Det finns inte för individen ett bästa yrke utan ett antal tillgängliga och lämpliga, som kan ge den optimala anpassning, som ger individen möjlighet att spela den roll han önskar, att leva på det sätt han önskar (Super, 1953).

KAP. IV. MODELLER FÖR YRKESVAL OCH VALBETEENDE

Den verklighet i vilken studiet av yrkesvalsproblematiken försigår är komplicerad. Den utgör ett öppet system i den mening att det finns ett nära nog obegränsat antal tänkbart verksamma variabler. Ett sätt att göra det möjligt att komma vidare inom sådana problemområden är att arbeta med modeller.

I det följande skall först skisseras en inlärningspsykologisk yrkesanpassningsmodell. Därefter ges huvuddragen av en modell från perceptionpsykologin, som med fördel kan tillämpas på valproblematiken. I kap. V sammanställs slutligen dessa modellskisser med fragment från social-, motivations- och personlighetspsykologi till en integrerad valprocessmodell, som blir grunden för projektets fortsatta arbete.

A. En inlärningspsykologisk yrkesanpassningsteori

Först skall några satser återges från en inlärningspsykologisk valteori (Dawis m.fl., 1964, Betz m.fl., 1966). Den rör arbetsanpassning med speciell anknytning till rehabiliteringsproblem men har klar relevans vid studiet av den valprocess, som pågår från grundskolans mellanstadium och framåt. En individs utveckling genom en fas av valprocessen visas i Figur 1, som är fritt återgiven från denna studie.

Teorien kan (med hänvisning till Figur 1) sammanfattas i följande punkter, där teoriens tillämpning på valprocessen i skolan antyds.

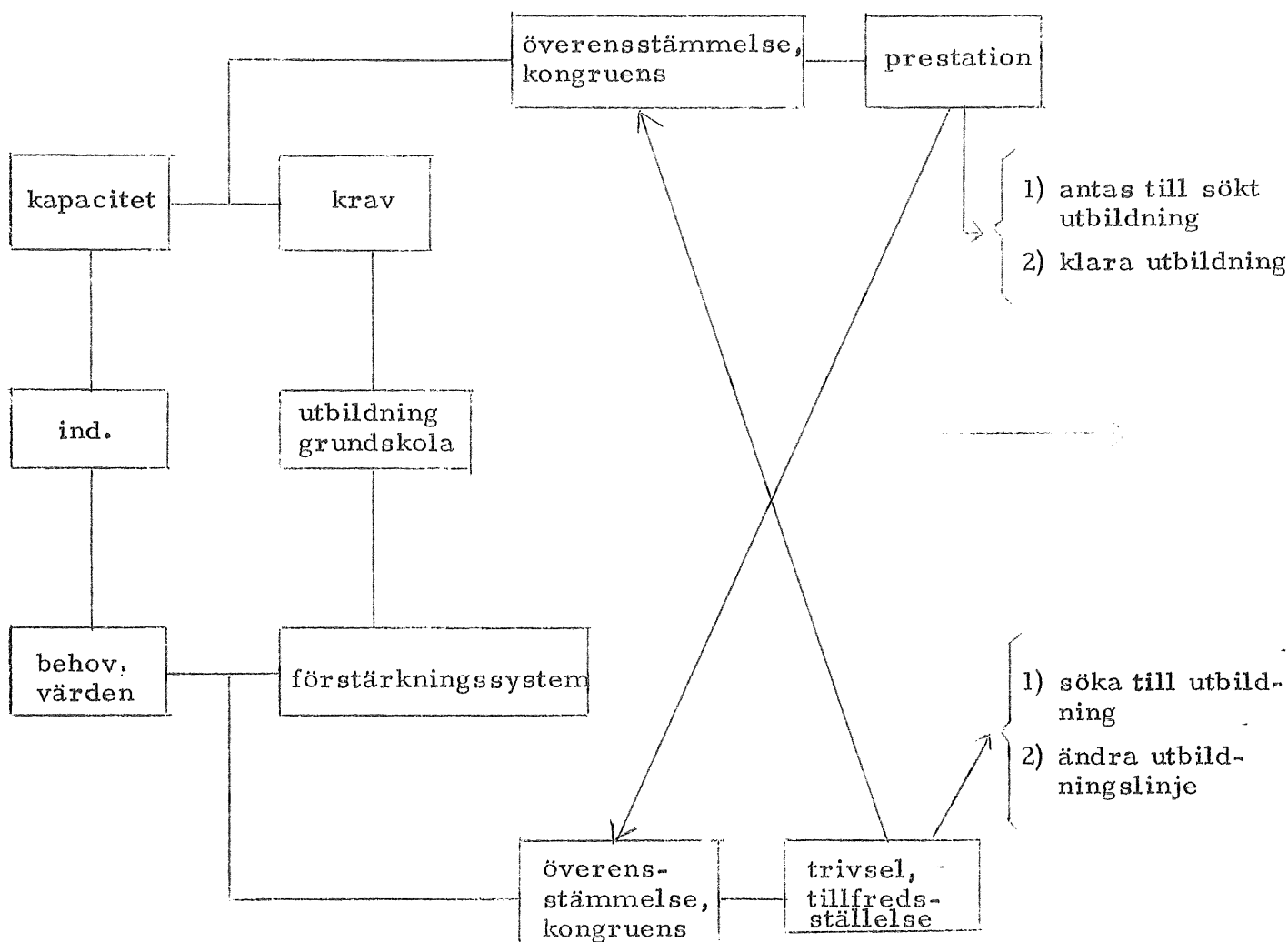
1. Anpassning vid ett visst tillfälle definieras av arbetstillfredsställelse och prestationsnivå. (Vi räknar också med sociala relationer.)

2. Vid konstant arbetstillfredsställelse beror prestationsnivån på förhållandet mellan individens kapacitet (som mångdimensionellt begrepp) och yrkeskrav (eller krav i utbildning).

3. Vid konstant prestationsnivå beror arbetstillfredsställelsen på förhållandet (kongruensen) mellan individens behov, värderingar och attityder (karriärvärden enligt Rosenberg, 1957) och yrkets motsvarande förstärkningssystem. Förstärkningssystemet utgör yrkets eller utbildningens möjligheter att tillfredsställa individuella behov och därmed förstärka anknutet beteende enligt förstärkningsteorier.

4. Vid konstant kapacitet ger ökad arbetstillfredsställelse ökad prestationsnivå. (Inom skolsystemet svarar detta mot prediktionen att variablerna över- underprestation och trivsel är relaterade till varandra.)

5. Vid konstant kongruens mellan individens behov och arbetets (skolans) funktion som förstärkningssystem för individen ökas tillfredsställelsen med prestationsnivån.

Figur 1. Förstärkningsmodell för valbeteende.

6. Sannolikheten att en individ tvingas sluta ett arbete är omvänt relaterad till prestationsnivå. Inom valprocessen svarar detta närmast mot satsen: Sannolikheten att en individ kommer in på sökt utbildningslinje (karriärlinje) och klarar utbildningen där är relaterad till prestationsnivån.

7. Sannolikheten att en individ frivilligt lämnar ett visst yrke eller en utbildning är omvänt relaterad till arbetstillfredsställelsen. I yrkesvalet motsvaras detta av satserna: Sannolikheten att en individ söker en viss teoretisk utbildningslinje är relaterad till den arbetstillfredsställelse som han tidigare upplevt i en likartad teoretisk skolmiljö.

Sannolikheten att en individ frivilligt ändrar sin utbildningslinje är omvänt relaterad till arbetstillfredsställelsen. I samtliga tre satser antas konstant prestationsnivå.

8. Sannolikheten att en individ stannar i ett visst yrke eller fortsätter en påbörjad teoretisk utbildning är relaterad till arbetstillfredsställelse och prestationsnivå.

9. Överensstämmelsen mellan individens behov och karriärvärden och yrkets eller utbildningens förstärkningssystem ökar som en funktion av tid. Då detta gäller endast om individen får belöningar som upplevs tillräckliga är detta troligen ej generellt giltigt i ett obligatoriskt skolsystem.

Individens abilitetsmönster eller kapacitet och hans behov ställs i varje fas i relation till motsvarande krav respektive förstärkningssystem i skolan eller på arbetsplatsen. Överensstämmelsen bestämmer delvis prestationsnivån respektive tillfredsställelsen med de interaktionseffekter som satserna 4 och 5 anger och som åskådliggörs med kausalpilar i figuren. Följderna av prestations- och trivselutvecklingen visar sig i valsituationer: prestationsnivån påverkar utfallet av val genom att sannolikheterna att antas till det man sökt oftast är direkt relaterade till prestationsvärden i form av betyg eller liknande. Om individen antas kommer i fortsättningen en relation att finnas till sannolikheten att utbildningen klaras.

Tillfredsställelsen påverkar sannolikheten att individen överhuvudtaget väljer en viss utbildning: vid god tillfredsställelse väljs någon likartad utbildning, i motsatta fallet väljs en helt annan. En ny figur som svarar mot nya observationsvärden kan ritas för följande fas i utvecklingen, då individen går i nästa skolstadium, nästa högre skolform eller har nästa yrke. Erfarenheter av vad som klaras och vad som ger önskad förstärkning samlas hela tiden. Samtidigt kommer interaktionseffekterna (pilarna enligt sats 4 och 5) m.m. att leda till förändringar i mönstret av behov och värderingar. I denna mening kan valen sägas vara icke reversibla (Ginsberg, 1952). Ökad träning eller fortsatta studier förändrar individens kapacitet. Från fas till fas kommer alltså förändringar att ske på individsidan, som är av varierande storleksordning för olika individer (jämför rigiditetsvariabeln).

B. En enkel perceptionsteori: hypotesteorin

1. Perceptionsprocessen som hypotesprövning

Det har visat sig fruktbart att betrakta perceptionsprocessen som en serie hypotesprövningar, som vanligen genomförs snabbt och omed-

vetet men ibland kräver medveten ansträngning och då verkligen upplevs som ett sökande av hypoteser med följande prövning (se t.ex. Magnusson, 1967).

Enligt denna teori provas hypoteser. Sådana måste alltså först uppställas. Då det är orimligt att tänka sig att alla tänkbara hypoteser provas, måste principer antas efter vilka en begränsning av antalet alternativ sker. Dessa principer bestämmer vilka hypoteser, som först kommer upp till prövning. Inom perceptionsteorin kan de hänföras till tre grupper.

- a) erfarenhet och kunskap. Man kan inte göra antagandet att ett stimulusmönster föreställer något som man ej känner till eller vet om.
- b) emotioner, behov, värderingar ger upphov till ett sökande beteende, som är inställt på behovstillfredsställelse. Med stark förenkling kan man säga att man ser det man önskar se.
- c) aktualitet, set, beredskap. Antaganden gäller i första hand sådant som man i liknande situationer brukar träffa på eller som man i ett givet läge förväntar sig.

I det följande skall skisseras hur motsvarande principer kan antas leda till en begränsning av antalet alternativ, som en individ verkligen tar ställning till inför en valsituation. Vare sig det gäller val av utbildningslinje eller yrke torde det slutgiltiga valet ske mellan ett litet antal alternativ av de betydligt fler, i vissa fall oändligt många, som objektivt sett föreligger.

2. Begränsningen av antalet alternativ

På ett sätt som är analogt med perceptionsprocessen antas begränsningen av de alternativa yrkes- eller utbildningsvalen ske utifrån tre principer.

- a) För det första kan man ej välja mellan yrken som man helt saknar kunskap om, inte vet om att de finns. En första begränsning blir alltså till kända alternativ (Figur 2: ytorna 1-4).
- b) För det andra finns det ett antal yrken, som man känner till, men som man aldrig skulle kunna tänka sig för egen del. Orsakerna, som är mer eller mindre omedvetna, utgörs av grundläggande attityder och emotionella reaktioner. Sådana orsaker kan härröra från könsrolls-

tänkande eller en tidigt inlärd klassmedvetenhet (Figur 2: ytorna 3 och 4). Kvarvarande alternativ är alltså kända och acceptabla känslomässigt (Figur 2: ytorna 1 och 2). Vi kan notera t.ex. att vissa okända alternativ kan föras till denna grupp enbart genom att kunskap meddelas om att de finns.

c) Emellertid torde det fortfarande vara orimligt att angripa valproblemet som om individen valde bland sina acceptabla alternativ genom hypotesprövning. Antalet torde vara alltför stort för de flesta vid den tidpunkt då det kan vara fråga om val. Vi antar därför att de alternativ som allvarligt och medvetet provas i själva valprocessen utgörs endast av dem, som på något sätt bringas till aktualitet. Ett yrke kan bli ett aktuellt alternativ t.ex. genom att en vuxen bekant har yrket, att en yrkesvalslärare tar det som exempel i ett sammanhang som intresserar individen eller att en idrottsidol håller på att utbilda sig för det. På vissa orter är en del yrken ständigt aktuella för praktiskt taget alla (nämligen dem som har dem som acceptabla alternativ) genom att de är så vanliga på orten.

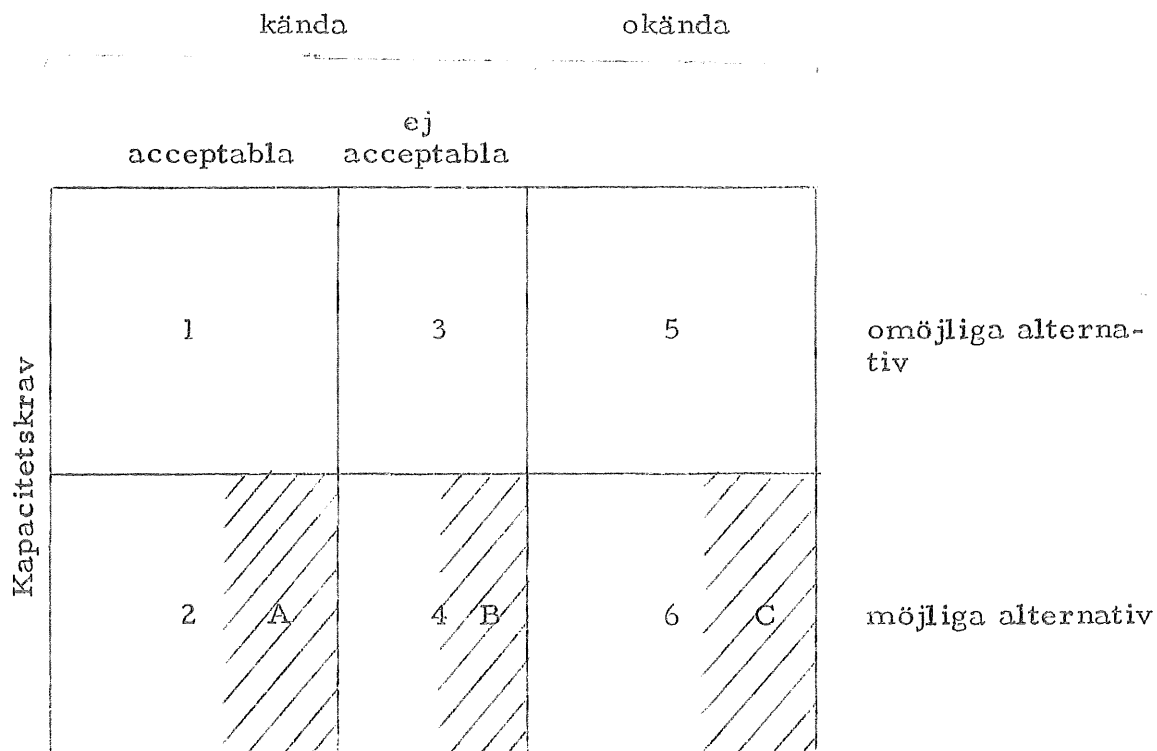
I denna del av yrkesvalsmodellen kommer alltså de lokala arbetsmarknadsmässiga aspekterna att ha betydelse (se Figur 2).

3. Möjliga och lämpliga alternativ

Den gjorda indelningen har ej rört frågan om alternativen är realistiska, tillgängliga för individen. För en stor mängd alternativ kan individen ej uppfylla alla kapacitetskrav. I de fall han gör det talar vi om möjliga alternativ. (Figur 2: ytorna 2, 4 och 6). Detta gäller självfallet inte enbart intellektuella krav även om de kanske är mest generella. Det kan lika väl gälla krav på t.ex. fysisk utrustning, robust hälsa eller konstnärlig uttrycksförmåga.

Alla de alternativ, där individen fyller kapacitetskraven kan inte betraktas som lämpliga alternativ. Individen har vissa förväntningar av livet och yrkesarbetet. En ytterligare begränsning av alternativen sker med hänsynstagande till attityder, behov och intressen. En del av de alternativ, som fyller behovskraven, är inte lämpliga på grund av bristen på kapacitet i något avseende, andra är inte lämpliga därför att individens kapacitet inte utnyttjas i rimlig grad, de är för lätta och medför risk för minskad trivsel på lång sikt. Vi antar att en individs optimala yrke bör kräva ett betydande anspråkstagande av hans kapacitet men ej ett hundra procentigt.

Ett lämpligt yrke bör vidare finnas tillgängligt på arbetsmarknaden, nu och rimlig tid framåt. I Figur 2 utgörs lämpliga alternativ av dem som ligger i A, B och C.

Figur 2. Individens olika alternativ

Hela ytan representerar den totala yrkesvärlden.

- 1 + 2. Acceptabla alternativ - individen är ej känslomässigt negativ till dessa alternativ och fördomar el.dyl. är ej hinder för val.
- 1 - 4. Kända alternativ - individen har åtminstone någon kunskap om dessa alternativ.

1+3+5. Omöjliga alternativ - alternativ med för höga kapacitetskrav för individen i åtminstone något väsentligt avseende.

- 1. Alternativ som kräver högre kapacitet än individen har, de är omöjliga objektiva sett.
De är däremot acceptabla och kända.
- 2. Alternativ som inte kräver mer kapacitet än individen har.
De är möjliga, kända och acceptabla.
- 3. Omöjliga, ej acceptabla men kända alternativ.
- 4. Möjliga, ej acceptabla men kända alternativ.
- 5. Okända alternativ, som är omöjliga.
- 6. Okända alternativ, som skulle vara möjliga.

A, B och C är lämpliga yrken: de har möjliga kapacitetskrav och skulle svara mot individens behov och värderingar.

- A. Lämpliga yrken, som individen känner, accepterar och som han väljer bland, om de blir aktuella.
- B. Lämpliga yrken, som individen känner men som han genom grundläggande attityder, fördomar m.m. ej väljer bland.
- C. Lämpliga yrken, som individen ej känner och alltså ej kan välja bland.

En viss del av alternativen 1 och 2 och alltså också av A kommer att vara de aktuella valen, som individen medvetet matchar mot varandra i själva valsituationen.

that the same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

The same thing was done in 1941.

Samhällets målsättning måste vara att hjälpa varje tonåring så att valet mellan de kända och acceptabla alternativen (Figur 2: ytorna 1-2) resulterar i valet av ett lämpligt alternativ. Enligt figurbeteckningarna bör ytan B nedbringas, vilket endast kan ske genom attitydpåverkan. Likaså bör ytan C minskas, vilket sker genom kunskapsförmedling. Om man lyckas i dessa två avseenden kommer ytan A att öka, d.v.s. individen kan välja mellan maximalt antal lämpliga alternativ.

Forskningsprojektets målsättning är som tidigare nämnts bl.a. att ge underlag för ökade insatser i den riktningen.

4. Hypotesprövningen

Sista steget i en valsituation eller valet i egentlig mening sker genom en matchning. Denna sker mellan å ena sidan individens uppfattning av sina egenskaper och sin kapacitet och å andra sidan yrkets krav i de olika variabler, som bedöms som relevanta. Likaså matchas mönstret av förväntningar på yrket (specifika yrkesbehov, yrkesönskingar) mot uppfattningen om yrkets specifika förstärkningsmönster och dess tillgänglighet på arbetsmarknaden.

Individen prövar varje alternativ och tar härvid mer eller mindre medvetet hänsyn till grupper av faktorer som tidigare nämnts: kapacitet och behov, värderingar och attityder. Kunskaper om arbetsmarknad m.m. är av väsentlig betydelse.

a. Kapacitet. Man kan anta att anpassning till ett yrke är relaterad till kapacitet i en relevant variabel på så sätt, att yrkeskravet skall ligga högt nog för att individen skall tvingas till vissa ansträngningar för att klara arbetsuppgifterna men ej så högt att han ofta misslyckas.

För att individen skall kunna genomföra en sådan matchning krävs kunskaper om yrket i fråga om vad som krävs (kravdimensioner) och hur mycket som krävs likaväl som insikt i den egna förmågan. Skolans verksamhet ger en viss, om ej på något sätt ofelbar, bild av intellektuell kapacitet, vilken är av intresse vid de flesta val. Andra dimensioner som är väsentliga för ett visst yrke har skolan inte på samma sätt bidragit att ge den väljande eleven någon insikt i. Kunskapen om yrket måste rimligen vara mycket begränsad hos en skolelev, vilket ytterligare accentuerar behovet att se valet som ej successiv process. Styrningseffekten av kännedomen om kravaspekterna på det specifika yrket är sannolikt blygsam vid de första valen av tillvalsämnen inför högsta-diet men ökar i betydelse ju närmare yrkesverksamhet man kommer.

Vid de tidigare valen i skolan får matchningen tänkas ske mellan utbildningslinjer, skolformer och tillvalsämnen som sådana utan alltför stark påverkan av yrkesplaner.

b. Förväntningar. Yrken varierar starkt till sitt innehåll och vad de ger den anställde. De kan ge lugnt arbete, trygghet, yttre framgång och belöningar, kontakter med människor i olika former, möjligheter att uttrycka sig och att skapa, o.s.v. Elevens förväntningar på ett idealyrke varierar också. I den mån en skolelev kan medvetandegöra sådana förväntningar bör man räkna med bättre möjligheter till anpassning för yrken, som har ett förstärkningsmönster som överensstämmer med hans behovsmönster.

KAP. V. GRUNDEN TILL EN INTEGRERAD VALPROCESSMODELL

A. Valprocessen

Valen av utbildningsväg och yrkesverksamhet har betraktats inom en allmän referensram, som karakteriseras av att problemen studeras i relation till den utvecklingsprocess, som barnen och ungdomarna genomgår.

De tänkbara slutmålen för yrkeskarriären för en viss individ är i den tidiga barndomen många och odifferentierade. Begränsningar är från början huvudsakligen av ärftlig karaktär. Under barnets uppväxt påverkas det i många avseenden av sin miljö och sannolikheterna för olika slag av slutmål för yrkeskarriären förändras med denna påverkan. Det sker en differentiering av sannolikheterna för den totala massan av i vårt samhälle möjliga slutmål.

De valsituationer som skolsystemet ställer eleverna inför, påverkan från barnets speciella skolmiljö och den bakgrund barnet har i hemmet liksom de grupper av kamrater som under uppväxtåren kommer att vinna inflytande, utgör betydelsefulla komponenter i orsakskedjan.

En integrering av modeller från olika områden inom psykologi och sociologi, bl.a. de i det föregående redovisade, skall här beskrivas i anknytning till Figur 3.

Vi går här in momentant i processen och betraktar läget i en bestämd valsituation. Före detaljgranskningen bör följande punkter betonas.

- a) Läget i den studerande valsituationen har uppkommit genom en utvecklingsprocess. Vid föregående eller följande val kan vissa värden vara annorlunda.
- b) Vid olika stadier i utvecklingen, t.ex. val till åk 7, till åk 8, till åk 9, till skolform eller yrkesverksamhet efter grundskolan eller till senare yrkesutbildning, antas relationerna mellan i modellen ingående begrepp kunna vara olika.
- c) Relationerna mellan modellens begrepp antas kunna vara olika för olika grupper av individer. För ett meningsfullt prövande av modellen kommer därför moderatormetodik att vara nödvändig (se Saunders, 1956).

B. Valmodellens begrepp

En valsituation har beskrivits i Figur 3 (sid. 19) i form av ett pilsystem eller en kausalmodell. Pilarna representerar hypoteser angående orsaksrelationer. Några av dessa skall här i korthet kommenteras i samband med en genomgång av modellens begrepp.

1. Hemmet

Utgångspunkten är den fundamentala roll som hemmet spelar i sammanhanget. Där har barnet under sin för den totala personlighetsutvecklingen viktigaste period, den väsentligaste referensgruppen, där grundläggande värderingar och attityder har sina rötter. Genom föräldrarna bestäms barnets hereditära förutsättningar och begränsningar. Stabila personlighetsegenskaper, som starkt påverkar barnets möjligheter att utveckla och nyttiggöra sina abiliteter, t.ex. egostyrka, självvärdering eller jaguppfattning, utvecklas i interaktion mellan de arvmässiga förutsättningarna och den miljö, som fungerar inom hemmet.

Uppgifter om hemmet erhålles från föräldraenkäter. Det viktigaste index som utnyttjas är utbildningsnivå (se Magnusson et.al., IV, 1967).

2. Referensgrupper

Hemmet har redan omnämnts som en effektiv referensgrupp. Under valprocessen minskar hemmets inflytande till förmån för kamratgruppen och andra mer eller mindre formella sammanslutningar, som den unge ansluter sig till. Referensgruppernas ideologier torde inte vara orelaterade, men sambanden kan antas vara komplexa.

Referensgrupperna påverkar attitydbildningen. De inverkar också på individens aspirationsnivå. Den som har stark egostyrka kan antas bli mindre påverkad av referensgrupperna.

Genom kontakterna inom referensgrupperna erhåller individen kunskaper och stundom färgade uppfattningar om bl.a. yrken, vad de innebär, vad de har att bjuda utövaren av förstärkningar och vad de kräver.

Referensgruppen har varit ett centralt begrepp i socialpsykologiska teorier. Musgraves (1967) syn på yrkesval som socialiseringsprocess är ett exempel på en sådan rollteori.

Uppgifter om referensgrupper erhålles genom frågor i yrkesenkäten (se sammanställning i Bilaga 1).

3. Behov, värderingar, attityder

Attityder utbildas under inflytande av fungerande referensgrupper.

The first part of the report deals with the general situation of the country. It is a very interesting and informative study of the country's development. The second part of the report deals with the specific details of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development.

Conclusion

The report is a very interesting and informative study of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development. The report is a very interesting and informative study of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development. The report is a very interesting and informative study of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development.

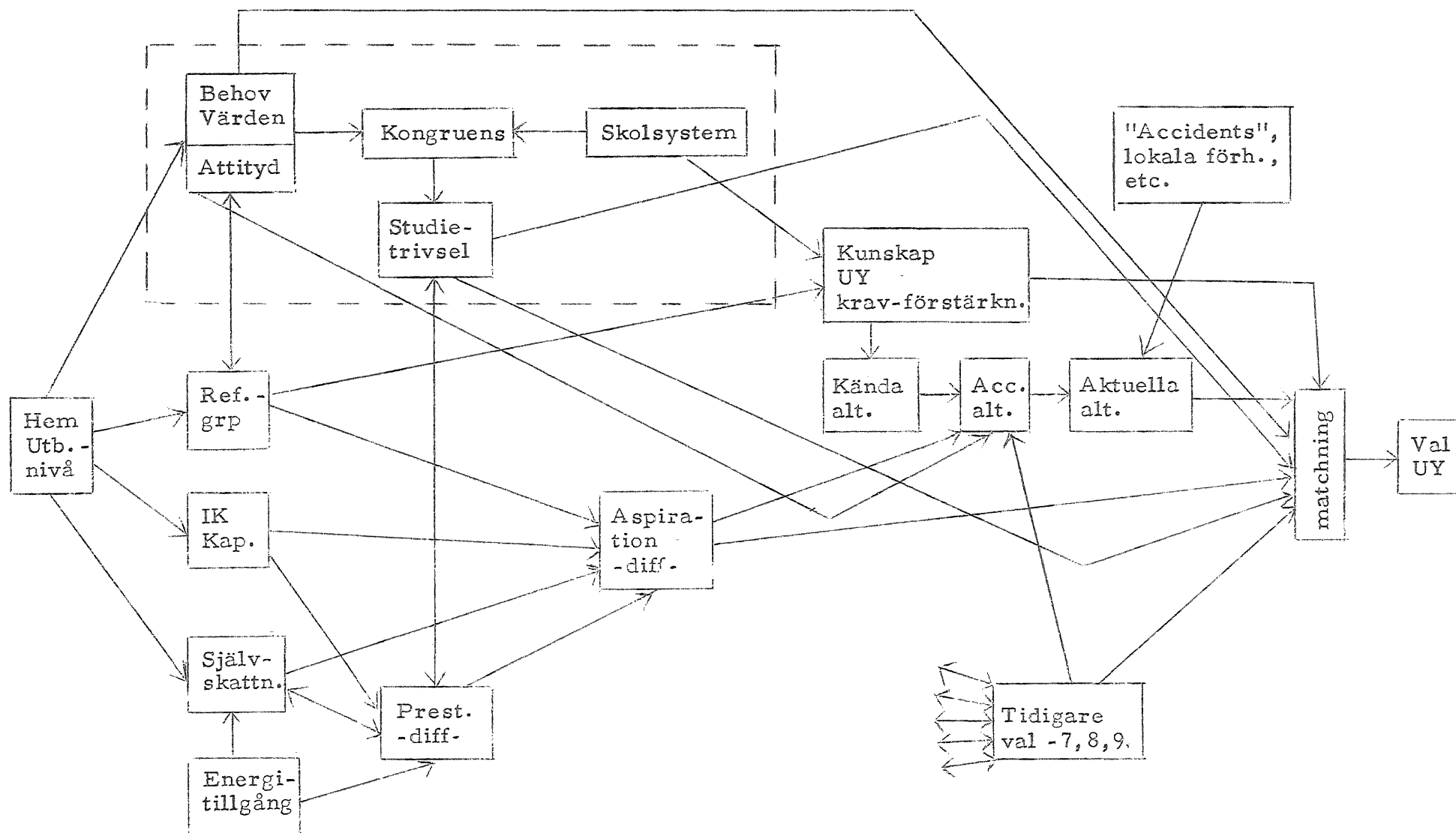
References

The report is a very interesting and informative study of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development. The report is a very interesting and informative study of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development. The report is a very interesting and informative study of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development.

The report is a very interesting and informative study of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development. The report is a very interesting and informative study of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development. The report is a very interesting and informative study of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development.

Appendix

The report is a very interesting and informative study of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development. The report is a very interesting and informative study of the country's development. It is a very detailed and informative study of the country's development.

Figur 3. En valsituation ur den totala valprocessen.

Även om ungdomar efter pubertetsperioden har frigjort sig från mycket av det hemmet velat ge torde normalt många grundläggande, omedvetna attityder återstå och utgöra förklaring till inställningar, som verkar irrationella och som kan påverka även val av utbildningsväg eller yrke. Dessa attityder inverkar i modellen på ett relativt tidigt stadium genom kategorisering av vissa alternativ såsom icke-acceptabla.

Individens behov och värderingar, det sätt han önskar leva och alltså även arbeta, påverkar det medvetna valet, matchningen mellan dessa upplevda behov och det förstärkningssystem, som väljaren förväntar att ett visst alternativ kan ge.

Data om denna variabelgrupp erhålles i projektet genom

- a) semantisk differential
- b) yrkesformulär YD (semantisk differential av yrken) (Bilaga 6)
- c) frågor i yrkesenkät om yrkesrelaterade behov (Bilaga 5)
- d) intresseschema

4. Intelligens och kapacitet

Intelligens och andra abiliteter är starkt relaterade till hemförmållanden, beroende på både den ärftliga komponenten och på de rollförväntningar familjen som referensgrupp har i fråga om vilka färdigheter man skall utveckla.

Kapacitetsnivån i olika avseenden påverkar individens aspirationsnivå, här definierad som hur högt i utbildningshierarkien, som barnet siktar. När en klarare bild av den differentiella begåvningsprofilen mög- nar kan denna inverka på valet av yrkes- eller ämnesområde för utbildningen.

Data om kapacitet erhålles genom objektiva test.

5. Självvärdering och jaguppfattning

Den troligen tidigt utkristalliserade uppfattningen av den roll man har att spela och det värde man har, påverkar beteendet i många avseenden och inverkar även på möjligheterna att utnyttja de egna resurserna. Den påverkar också de förväntningar man har på framtiden och på möjligheterna att nå vissa mål, d.v.s. aspirationsnivån.

I modellen finns även begreppet energitillgång. Den energifattige kan påverkas av sin känsla av maktlöshet i fråga om att uppfylla vissa krav och komma att undervärdera sin kapacitet också i andra avseenden. Individen kan tidigt låsa sig i sin självvärdering och även under

The first of these is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors. The second is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors. The third is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors.

The fourth is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors. The fifth is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors. The sixth is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors. The seventh is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors.

The eighth is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors. The ninth is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors. The tenth is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors. The eleventh is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors.

The twelfth is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors. The thirteenth is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors. The fourteenth is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors. The fifteenth is the fact that the system is not a simple one, but a complex one, involving many different factors.

ändrade betingelser, där energitillflödet är tillräckligt, behålla sin känsla av otillräcklighet. Ett annat utfall kan vara stark specificitet i den upplevda kapaciteten. Goda prestationer följda av vederbörliga och klara förstärkningsåtgärder kan leda till ökad tillförsikt inför just denna typ av uppgifter med bibehållen låg självvärdering inför allt annat. Variabeln självvärdering kan alltså relateras till förstärkningseffekter i miljön.

Upplevelsen av det egna jaget har varit centralt för forskare som Kelley (1961), Super et al. (1963) m.fl. Oftast har den sociala och ekonomiska miljöstrukturen ej fått nödvändig vikt i sådana psykologiska yrkesvalsteorier.

Mätning av självvärdering och jaguppfattning sker i

- a) semantisk differential (begreppet jag och differensen jag - idealjag)
- b) självskattning i samband med kamratbedömningar
- c) elevenkät

6. Kongruens mellan värderingar, behov, attityder och skolans förstärkningssystem

Skolan ställer vissa krav på eleverna och har vissa förväntningar på deras beteende (rollförväntningar). Å andra sidan ger skolan vissa belöningar, förstärkningar, som kan leda till behovstillfredsställelse. Om skolan förmår tillfredsställa en individs väsentligaste behov kan vi tala om kongruens mellan behoven och förstärkningssystemet. Om skolan i sin utformning ej tillfredsställer en individs viktigare behov föreligger inkongruens mellan systemen. Vi har betraktat trivsel och tillfredsställelse med skolan som indikatorer på kongruens.

Denna kongruens påverkar dels prestationsförmågan, dels benägenheten att vid valmöjlighet välja en likartad miljö, d.v.s. fortsatta studier av samma art.

Skoltrivsel och andra aspekter på kongruens mäts i

- a) elevenkät angående upplevd anpassning
- b) semantisk differential
- c) lärarbedömningar av klassrumsbeteende

7. Prestation

Prestationen kan antas bestämmas av dels elevens intelligens i relation till skolans krav, dels hans anpassning i olika avseenden.

Som prestationsmått används resultat från standardprov. Dessutom framräknas mått på över- och underprestation med utgångspunkt från intelligens.

8. Aspiration

Vid varje val styrs eleven av sina egna förväntningar. Siktet kan vara olika högt inställt. Vid de första valen gäller det oftast framför allt längden på de teoretiska grundstudierna.

Den som har hög aspirationsnivå väljer i riktning mot yrken eller utbildning, där kravnivån är hög i relation till individens kapacitet. Detta kan leda till misslyckanden, som i sin tur kan medföra icke-optimala val.

Men felval kan också ske på grund av alltför låg aspirationsnivå, om individen siktar för lågt och får ett yrke som inte ger lämplig förstärkning. Eventuellt är den senare typen av felval i varje fall under grundskoletiden allvarligare.

Aspirationsnivåns relation till valalternativen skall belysas under hänvisning till Figur 4 (sid. 23). Av alla förefintliga yrken (hela rektangeln) har individen ej kapacitet att klara alla. Yrken med kapacitetskrav som är för höga för individen ifråga är skuggade (ytorna F, D och E). De som ligger i områdena under är möjliga alternativ. En individs aspirationsnivå bestämmer hur långt till höger i Figur 4 de yrken ligger, som individen kan tänka sig att välja. Över denna nivå (till höger i Figur 4) ligger sådana yrken som han ej tror sig om att klara. Under aspirationsnivån ligger de yrken som han anser sig klara men som är alltför okvalificerade.

Att gränsen för det möjliga dragits diagonalt innebär att vi förutsätter ett visst samband mellan hans aspirationsnivå och hans förutsättningar, alltså en viss realism. Observera att vid fullständig realism skulle linjen dras vertikalt och följa gränsen för vad individen betraktar som uppnåeligt. (Figur 4).

Aspirationsnivån påverkar urvalet av alternativ, som anses acceptabla. Vid matchningen av krav mot uppfattning av egen förmåga påverkas denna uppfattning liksom synen på kraven. Den som har högre aspirationsnivå blir också benägen att gå närmare en upplevd gräns för möjliga alternativ.

Aspirationsnivån bedöms utifrån frågor i yrkesenkät och formuläret yrkesdifferential.

9. Kunskaper om yrke och utbildning

Kunskaper krävs för realistisk matchning liksom för att alternativen skall ha någon mening.

Eleven kan få kunskaper från skolsystemet och från sina referensgrupper. Då kunskaperna förutom yrkeskrav också omfattar yrket som

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

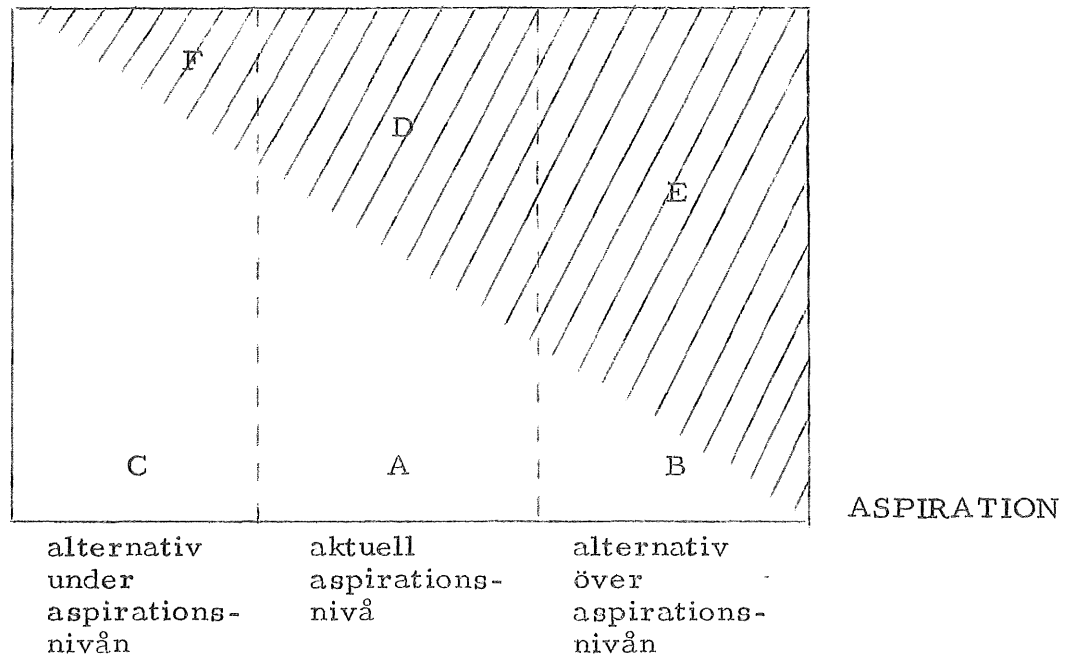
100

100

100

100

100

Figur 4. Aspirationsnivå och kapacitet.

Det skuggade området representerar alternativ som ställer krav som överstiger individens kapacitet.

Ytorna A - E har följande innebörd:

- A. Alternativ som individen kan klara och som ligger på hans aktuella aspirationsnivå. Något av dessa alternativ bör vanligen väljas.
- B. Alternativ som individen kan klara, men som han ej tror sig om att kunna klara. Eventuellt bör man i vissa fall försöka höja individens aspirationsnivå för att han skall välja bland alternativ inom yta B för att hans kapacitet skall komma till bättre utnyttjande.
- C. Alternativ som individen kan klara men som han ej betraktar som acceptabla. I vissa fall (om ytan A är liten eller saknas) kan det bli nödvändigt att försöka få individen att sänka sin aspirationsnivå så att han accepterar ytterligare alternativ som tidigare fallit inom ytan C.
- D. Alternativ som individen inte kan klara men som han tror sig om att kunna klara. Här måste uppgiften vara att för individen påvisa de risker för misslyckanden han tar.
- E. Alternativ som individen ej kan klara och som han ej tror sig om att kunna klara och som alltså bedöms realistiskt.
- F. Alternativ som individen inte kan klara men som han ej betraktar som acceptabla. Om ytan F är stor är sannolikt den ur väglednings-synpunkt mer betydelsefulla ytan D också stor.

1999, 1999a, 1999b, 1999c, 1999d, 1999e, 1999f, 1999g, 1999h, 1999i, 1999j, 1999k, 1999l, 1999m, 1999n, 1999o, 1999p, 1999q, 1999r, 1999s, 1999t, 1999u, 1999v, 1999w, 1999x, 1999y, 1999z, 2000, 2000a, 2000b, 2000c, 2000d, 2000e, 2000f, 2000g, 2000h, 2000i, 2000j, 2000k, 2000l, 2000m, 2000n, 2000o, 2000p, 2000q, 2000r, 2000s, 2000t, 2000u, 2000v, 2000w, 2000x, 2000y, 2000z, 2001, 2001a, 2001b, 2001c, 2001d, 2001e, 2001f, 2001g, 2001h, 2001i, 2001j, 2001k, 2001l, 2001m, 2001n, 2001o, 2001p, 2001q, 2001r, 2001s, 2001t, 2001u, 2001v, 2001w, 2001x, 2001y, 2001z, 2002, 2002a, 2002b, 2002c, 2002d, 2002e, 2002f, 2002g, 2002h, 2002i, 2002j, 2002k, 2002l, 2002m, 2002n, 2002o, 2002p, 2002q, 2002r, 2002s, 2002t, 2002u, 2002v, 2002w, 2002x, 2002y, 2002z, 2003, 2003a, 2003b, 2003c, 2003d, 2003e, 2003f, 2003g, 2003h, 2003i, 2003j, 2003k, 2003l, 2003m, 2003n, 2003o, 2003p, 2003q, 2003r, 2003s, 2003t, 2003u, 2003v, 2003w, 2003x, 2003y, 2003z, 2004, 2004a, 2004b, 2004c, 2004d, 2004e, 2004f, 2004g, 2004h, 2004i, 2004j, 2004k, 2004l, 2004m, 2004n, 2004o, 2004p, 2004q, 2004r, 2004s, 2004t, 2004u, 2004v, 2004w, 2004x, 2004y, 2004z, 2005, 2005a, 2005b, 2005c, 2005d, 2005e, 2005f, 2005g, 2005h, 2005i, 2005j, 2005k, 2005l, 2005m, 2005n, 2005o, 2005p, 2005q, 2005r, 2005s, 2005t, 2005u, 2005v, 2005w, 2005x, 2005y, 2005z, 2006, 2006a, 2006b, 2006c, 2006d, 2006e, 2006f, 2006g, 2006h, 2006i, 2006j, 2006k, 2006l, 2006m, 2006n, 2006o, 2006p, 2006q, 2006r, 2006s, 2006t, 2006u, 2006v, 2006w, 2006x, 2006y, 2006z, 2007, 2007a, 2007b, 2007c, 2007d, 2007e, 2007f, 2007g, 2007h, 2007i, 2007j, 2007k, 2007l, 2007m, 2007n, 2007o, 2007p, 2007q, 2007r, 2007s, 2007t, 2007u, 2007v, 2007w, 2007x, 2007y, 2007z, 2008, 2008a, 2008b, 2008c, 2008d, 2008e, 2008f, 2008g, 2008h, 2008i, 2008j, 2008k, 2008l, 2008m, 2008n, 2008o, 2008p, 2008q, 2008r, 2008s, 2008t, 2008u, 2008v, 2008w, 2008x, 2008y, 2008z, 2009, 2009a, 2009b, 2009c, 2009d, 2009e, 2009f, 2009g, 2009h, 2009i, 2009j, 2009k, 2009l, 2009m, 2009n, 2009o, 2009p, 2009q, 2009r, 2009s, 2009t, 2009u, 2009v, 2009w, 2009x, 2009y, 2009z, 2010, 2010a, 2010b, 2010c, 2010d, 2010e, 2010f, 2010g, 2010h, 2010i, 2010j, 2010k, 2010l, 2010m, 2010n, 2010o, 2010p, 2010q, 2010r, 2010s, 2010t, 2010u, 2010v, 2010w, 2010x, 2010y, 2010z, 2011, 2011a, 2011b, 2011c, 2011d, 2011e, 2011f, 2011g, 2011h, 2011i, 2011j, 2011k, 2011l, 2011m, 2011n, 2011o, 2011p, 2011q, 2011r, 2011s, 2011t, 2011u, 2011v, 2011w, 2011x, 2011y, 2011z, 2012, 2012a, 2012b, 2012c, 2012d, 2012e, 2012f, 2012g, 2012h, 2012i, 2012j, 2012k, 2012l, 2012m, 2012n, 2012o, 2012p, 2012q, 2012r, 2012s, 2012t, 2012u, 2012v, 2012w, 2012x, 2012y, 2012z, 2013, 2013a, 2013b, 2013c, 2013d, 2013e, 2013f, 2013g, 2013h, 2013i, 2013j, 2013k, 2013l, 2013m, 2013n, 2013o, 2013p, 2013q, 2013r, 2013s, 2013t, 2013u, 2013v, 2013w, 2013x, 2013y, 2013z, 2014, 2014a, 2014b, 2014c, 2014d, 2014e, 2014f, 2014g, 2014h, 2014i, 2014j, 2014k, 2014l, 2014m, 2014n, 2014o, 2014p, 2014q, 2014r, 2014s, 2014t, 2014u, 2014v, 2014w, 2014x, 2014y, 2014z, 2015, 2015a, 2015b, 2015c, 2015d, 2015e, 2015f, 2015g, 2015h, 2015i, 2015j, 2015k, 2015l, 2015m, 2015n, 2015o, 2015p, 2015q, 2015r, 2015s, 2015t, 2015u, 2015v, 2015w, 2015x, 2015y, 2015z, 2016, 2016a, 2016b, 2016c, 2016d, 2016e, 2016f, 2016g, 2016h, 2016i, 2016j, 2016k, 2016l, 2016m, 2016n, 2016o, 2016p, 2016q, 2016r, 2016s, 2016t, 2016u, 2016v, 2016w, 2016x, 2016y, 2016z, 2017, 2017a, 2017b, 2017c, 2017d, 2017e, 2017f, 2017g, 2017h, 2017i, 2017j, 2017k, 2017l, 2017m, 2017n, 2017o, 2017p, 2017q, 2017r, 2017s, 2017t, 2017u, 2017v, 2017w, 2017x, 2017y, 2017z, 2018, 2018a, 2018b, 2018c, 2018d, 2018e, 2018f, 2018g, 2018h, 2018i, 2018j, 2018k, 2018l, 2018m, 2018n, 2018o, 2018p, 2018q, 2018r, 2018s, 2018t, 2018u, 2018v, 2018w, 2018x, 2018y, 2018z, 2019, 2019a, 2019b, 2019c, 2019d, 2019e, 2019f, 2019g, 2019h, 2019i, 2019j, 2019k, 2019l, 2019m, 2019n, 2019o, 2019p, 2019q, 2019r, 2019s, 2019t, 2019u, 2019v, 2019w, 2019x, 2019y, 2019z, 2020, 2020a, 2020b, 2020c, 2020d, 2020e, 2020f, 2020g, 2020h, 2020i, 2020j, 2020k, 2020l, 2020m, 2020n, 2020o, 2020p, 2020q, 2020r, 2020s, 2020t, 20

1. The first group of people who are affected by the pandemic are the elderly.
 2. The second group of people who are affected by the pandemic are the young people.
 3. The third group of people who are affected by the pandemic are the middle-aged people.
 4. The fourth group of people who are affected by the pandemic are the people with pre-existing conditions.
 5. The fifth group of people who are affected by the pandemic are the people who are not following the guidelines.

förstärkningssystem blir kunskapen lätt färgad av förmedlarnas attityder.

Vissa frågor i yrkesenkäterna avser att belysa elevernas kunskaper, hur säkra de känner sig, hur mycket de bearbetat problemen och från vem de har fått uppgifterna. Se sammanställning av frågeområden i Bilaga 1.

10. Övriga begrepp

Tillfälligheternas spel i yrkesvalsprocessen har av en del forskare, t.ex. Caplow (1954), tillmätts en betydande vikt. I föreliggande modell har tillfälligheter och lokala eller personliga förhållanden antagits inverka på vilka alternativ som blir aktuella.

Grundsynen på valproblemen som ingående i en process gör det nödvändigt att beakta att tidigare val inverkar på ett pågående val.

11. Matchning

I modellen matchas dels individens behov och värderingar mot hans kunskaper om de aktuella yrkenas förstärkningssystem, dels hans uppfattning av den egna kapaciteten i olika avseenden mot yrkeskraven. Vilka alternativ som utsätts för denna matchning, d.v.s. är betecknade som aktuella, bestäms av individens grundläggande attityder, av de kunskaper om utbildningsväsende och yrkesliv han fått och av lokala och personliga tillfälligheter (accidents). Han kan i vissa fall vara begränsad i sina valmöjligheter av tidigare val, så att eventuella förändringar som skett ifråga om värderingar, aspiration, anpassning eller upplevd kapacitet kommer i konflikt med vad som är mest praktiskt enligt tidigare val.

C. Valmodellens funktion

Modellen av valprocessen, som den representeras i Figur 3, får ses som en schematisk framställning av ett hypotessystem. Pilarna representerar några uppställda hypoteser, vilka verbalt skisserats i samband med begreppsbeskrivningen i föregående avsnitt.

Det första skedet i studiet i anknytning till denna modell blir att på totalgruppen och på undergrupper enligt indelning med moderatorvariabler studera relationerna mellan variabler, varvid korrelations- och regressionskoefficienter (även partialkoefficienter) kommer att utnyttjas för utveckling och specificering av modellen.

I Bilaga 2 har exempel på bearbetningar uppställts, som belyser modellens berättigande. Under punkterna 1 - 3 har uppställts intressanta

relationer mellan olika aspekter på begrepp i modellen och i valbeteendet. För att få en naturlig verklighetsbild är multivariata metoder nödvändiga (Cattell, 1966). Klasser av individer med likartad bakgrund och/eller egenskapsuppsättning eller klasser med likartat valbeteende bör separat studeras efter att ha sammanförts med LPA-teknik (Mårdberg, 1966). Grupper av variabler bör kunna bilda index, som ger säkrare underlag än enstaka mätvariabler. Komponent- och faktoranalys är härvid de konventionella metoderna.

Som tidigare framhållits är metodiken att följa samma elever under den viktigaste delen av valprocessen det effektivaste sättet att belysa problematiken. I Bilaga 2, punkterna 4 och 5 exemplifieras några analysmodeller från den utgångspunkten.

Vid de egentliga valens början kan vi (i åk 6) observera de första karriärplanerna, med överblickbara konsekvenser för det närmaste årets studier och mer diffust längre in i framtiden. Vid kommande val kan förändringar i planerna studeras, utvecklingen av framtidsplanerna kan följas i relation till händelser i individens liv, hans anpassning och prestation i de valda liksom i de obligatoriska verksamhetsmomenten.

KAP. VI. SAMMANFATTNING

I det föregående har diskuterats några grundläggande synpunkter på problemen i samband med de val, som elever i den obligatoriska skolan ställs inför, dels val av tillvalsämnen eller utbildningslinje, dels långsiktigare val av yrkesområde. Vidare har sammanställts en modell för studium av hela denna problematik, där delar av modeller från olika områden av framför allt psykologi och sociologi integrerats med en här framförd modell för studiet av alternativbegränsning.

Denna integrerade modell har här enbart beskrivits som en modellskiss. Detta har markerats genom att framställningen skett schematiskt (i ett pilsystem) med korta kommentarer om de ingående begreppen och de hypotetiska sambanden mellan dessa. Det vore redan nu möjligt att sammanställa hela det system av interrelaterade hypoteser eller satser som skulle konstituera en färdig teori. Bakomliggande forskning är i vissa delar av stor omfattning och ger en empirisk underbyggnad åt en väsentlig andel av hypoteserna. Exempel på litteratursammanställningar inom området är Butler (1968) och Pervin (1968). En preciserad redovisning av teorins olika delar kommer att ges i anslutning till behandlingen av specifika problemställningar på makro- och mikronivå.

Karakteristiskt för flertalet undersökningar inom området är att de har angripit en begränsad del av det system inom vilket den väljande individen fungerar. Vi avser att i första etappen studera valprocessen på makronivå och därvid beakta det totala systemet.

Det här presenterade arbetet har inriktats på utveckling och utprovning av mätinstrument för detta systemstudium. De består av instrument för årskurs 6, där projektets huvudgrupp f.n. befinner sig, samt ett större batteri för årskurs 9, vilket nu utprövas för att fungera så bra som möjligt, då huvudgruppen kommer till detta stadium. De konstruerade instrumenten redovisas i bilagan i denna ordningsföljd.

Yrkesenkät, årskurs 6

Yrkesenkät, utbildning, årskurs 9

Yrkesenkät, arbete, årskurs 9

Yrkesformulär YD

Föräldraenkät, årskurs 9

Dessutom ingår i det material som ligger till grund för studiet några frågor om studie- och yrkesvalsprocessen i en föräldraenkät för årskurs 6.

En väsentlig målsättning vid metodkonstruktionen har varit att de olika delinstrumenten utformas i anslutning till varandra, så att de tillsammans skall utgöra ett helt. Detta innebär bl.a. att elev- och föräldraenkäterna upptar samma problemområden, i vissa fall med varandra motsvarande frågor i de två typerna av formulär. Detta medger t.ex. att den information som erhålles om elevernas uppfattning om föräldrarnas attityder till deras val av eventuellt fortsatta studier och vidare yrkesverksamhet kan ställas mot den uppfattning föräldrarna själva redovisar i dessa avseenden.

I enlighet med den allmänna strategin inom Örebroprojektet planeras även i denna del, att undersökningarna på makronivå skall kompletteras med intensivstudier av mindre, i relevanta avseenden homogena grupper. På dessa grupper kan befintliga data kompletteras med förfinade och mer tidskrävande metoder. På detta stadium kommer hypoteser att formuleras i ett prövbart system. I sådana studier på mikronivå kan prövas beslutsteoretiska modeller, som utformas i anslutning till den individuella valprocessen.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Betz, E., Weiss, D.J., Dawis, R.V., England, G.W. & Lofquist, L.H. Seven years of research on work adjustment. Minnesota studies in vocational rehabilitation, 1966, XX:43.
- Butler, J.R. Occupational Choice. A review of the literature with special reference to Science and Technology. London: Her Majesty's Stationery Office, 1968.
- Caplow, T. The sociology of work. University of Minnesota Press, 1954.
- Cattell, R.B. (Ed.) Handbook of Multivariate Experimental Psychology. Chicago: Rand, McNally & Co, 1966.
- Cronbach, L.J. The two disciplines of scientific psychology. Amer. Psychologist, 1957, 12, 671-684.
- Dawis, R.V., England, G.W. & Lofquist, L.H. A theory of work adjustment. Minnesota studies in vocational rehabilitation, 1964, XV:38.
- Ginsberg, E. Toward a theory of occupational choice. Personnel Guid. J., 1952, 30.
- Hunt, J. Mc V. Traditional personality theory in the light of recent evidence. Amer. Scientist, 1965, 53, 80-96.
- Kelley, P.J. An investigation of the factors which influence grammar school pupils to prefer scientific subjects. Brit. J. educ. Psychol., 1961, 31, 43-44.
- Magnusson, D. A person perception model with reference to an interactional model of behavior: With an attempt towards empirical illustration. Rep. Psychol. Lab. Univer. Stockholm, 1967. Stencil.
- Magnusson, D. et al. Anpassning, beteende och prestation - Örebro-projektet. Datainsamling och bakgrundsvariabler, IV. Stockholm, 1967. Stencil.
- Magnusson, D. & Heffler, B. The generality of behavior data III: Generalization potential as a function of the number of observation instances. Rep. Psychol. Lab. Univer. Stockholm, 1967. Stencil.
- Musgrave, P.W. Family, school, friends and work: A sociological perspective. Educ. Research, 1967, 2:3, 175-186.

- Mårdberg, B. Statistiska klassificeringsmetoder med specifika tillämpningar inom arbetspsykologi. Stockholm, 1966. Stencil.
- Oppenheimer, E.A. The relationship between certain self constructs and occupational preferences. J. Counsel. Psychol., 1966, 13, 191-197.
- Pervin, L.A. Performance and satisfaction as a function of individual-environmental fit. Psychol. Bull., 1968, 69:1, 56-68.
- Rosenberg, M. et al. Occupations and values. New York: Free Press of Glencoe, 1957.
- Rubenowitz, S. Emotional flexibility-rigidity as a comprehensive dimension of mind. Göteborg: Orstadius Boktryckeri AB, 1962.
- Saunders, D.R. Moderator variables in prediction. Educ. psychol. Measmt., 1956, 16, 209-222.
- Sells, S.B. (Ed.) Stimulus determinants of behavior. New York: The Ronald Press Company, 1963.
- Super, D.E. A theory of vocational development. Amer. Psychologist, 1953, 8:4.
- Super, D.E. et al. Career development: self concept theory. College Entrance Examination Board. New York, 1963.
- Wallace, S.R. Criteria for what. Amer. Psychologist, 1965, 20, 411-417.
- Vroom, V.H. Work and motivation. New York, 1964.

the following conditions: (1) the number of persons
in the family is not more than 10; (2) the family
income is not more than \$10,000 per year.

When the above conditions are met, the family is
eligible for the following benefits: (1) the family
income is not more than \$10,000 per year.

When the above conditions are met, the family is
eligible for the following benefits: (1) the family
income is not more than \$10,000 per year.

When the above conditions are met, the family is
eligible for the following benefits: (1) the family
income is not more than \$10,000 per year.

When the above conditions are met, the family is
eligible for the following benefits: (1) the family
income is not more than \$10,000 per year.

When the above conditions are met, the family is
eligible for the following benefits: (1) the family
income is not more than \$10,000 per year.

When the above conditions are met, the family is

FÖRTECKNING ÖVER INOM PROJEKTET
TIDIGARE UTGIVNA RAPPORTER

Huvudrapporter

- I. Planläggning
David Magnusson - Anders Dunér - Rolf Beckne
(Mars 1965)
- II. Sammanställning av tidigare forskning
David Magnusson - Rolf Beckne
(Mars 1967)
- III. Metoder och modeller
David Magnusson - Anders Dunér
(Juni 1967)
- IV. Datainsamling och bakgrundsvariabler
David Magnusson - Anders Dunér - Rolf Beckne
(Juni 1967)
- V. Undersökningsvariabler
David Magnusson - Anders Dunér - Rolf Beckne
(Juni 1967)
- VI. Några undersökningar med utgångspunkt från bakgrundsvariabler
David Magnusson - Anders Dunér - Rolf Beckne
(Juni 1967)
- VII. Planläggning av projektets andra etapp
David Magnusson - Anders Dunér - Göran Zetterblom
(Juni 1967)

Delstudier

1. En analys av data från elevenkäter
Rolf Beckne
(December 1966)
2. Yrkesenkät, intresseschema och yrkesvalslärares bedömning i
årskurs 8
Dorothy Been - Göran Zetterblom
(Maj 1967)
3. Sociala relationer och skolprestation
Inger Josephson
(Oktober 1967)

1. The first part of the paper is devoted to the

study of the properties of the

operator T defined by

$$Tf(x) = \int_0^x f(t) dt$$

on the space L^p for $1 < p < \infty$. It is shown that

the operator T is bounded on L^p and its norm is

$$\|T\| = \frac{1}{p}.$$

2. In the second part of the paper, we consider the

operator T defined by

$$Tf(x) = \int_0^x f(t) dt$$

on the space L^p for $1 < p < \infty$. It is shown that

the operator T is bounded on L^p and its norm is

$$\|T\| = \frac{1}{p}.$$

3. In the third part of the paper, we consider the

operator T defined by

$$Tf(x) = \int_0^x f(t) dt$$

Innehållsförteckning för bilagan

Bilagan innehåller i ordningsföljd följande material:

1. Frågeområden (sammanställning)
2. Exempel på analysmodeller för yrkesvalsformulär
3. Yrkesenkät årskurs 6 (grönt formulär)
4. Yrkesenkät, utbildning årskurs 9 (grått formulär)
5. Yrkesenkät, arbete årskurs 9 (blått formulär)
6. Yrkesformulär YD, beskrivning (stencil)
7. Föräldraenkät årskurs 9 (vitt formulär)

FRÅGEOMRÅDEN

- I. Vilka alternativ finns för den enskilde individen? (Acceptabla alternativ).
- a) vad gäller närmast förestående val
 - b) linje i 9:an, gymnasium, fackskola, yrkesskola eller arbete därefter
 - c) yrke
- II. Kunskaper om alternativen.
- aspekter
 - a) säkerhet
 - b) svårt välja
 - c) hur mycket vet du om ... ?
- Vem har gett kunskapen?
- III. Attityder till alternativen.
- a) till teoretisk-praktisk utbildning
 - b) till utbildning eller ej
 - c) till skolformer - skolämnen
 - d) till yrken, ex. könsrollstänkande, arbeta med huvud eller händer
- IV. Upplevd orsak till (tänkt) val av alternativ.
- a) tillval
 - b) skolform
 - c) utbildning eller arbete efter årskurs 9
 - d) yrke
- V. Rollförväntningar. Referensgruppstillhörighet.
- a) föräldrar
 - b) kamrater
 - c) skolan
 - d) etc. andra?
- VI. Referensgruppers styrka?
- VII. Internalisering av rollförväntningarna?
- Tycker lika som
 - a) föräldrar
 - b) kamrater
 - c) skolan etc.

- VIII. Upplevd motivering för påverkan utifrån
 föräldrar }
 kamrater } vid val av {
 skolan etc. } tillvalsgrupp
 skolform efter årskurs 9
 yrke
- IX. Kunskaper om yrke: yrkeskrav eller utbildningskrav. Subjektivt upplevd kunskap, medvetenhet om svårigheter, bearbetning av problemen etc.
- X. Självinsikt i kapacitet i relevanta yrkeskravsvariabler. Graden av medvetenhet, om valet är bearbetat etc.
- XI. Uppfattning av yrke eller utbildning: förstärkningsmönster. Kunskaper, medvetenhet.
- XII. Specifika yrkesrelaterade behov: vad man önskar av ett "idealyrke".
- XIII. Karriäraspiration.

Die in der vorliegenden Arbeit behandelte
 Fragestellung ist in der folgenden Tabelle
 zusammengefasst. Die Tabelle ist in zwei
 Spalten unterteilt. Die linke Spalte
 enthält die Fragen, die die rechte Spalte
 beantwortet.

Die in der vorliegenden Arbeit behandelte
 Fragestellung ist in der folgenden Tabelle
 zusammengefasst. Die Tabelle ist in zwei
 Spalten unterteilt. Die linke Spalte
 enthält die Fragen, die die rechte Spalte
 beantwortet.

Die in der vorliegenden Arbeit behandelte
 Fragestellung ist in der folgenden Tabelle
 zusammengefasst. Die Tabelle ist in zwei
 Spalten unterteilt. Die linke Spalte
 enthält die Fragen, die die rechte Spalte
 beantwortet.

Die in der vorliegenden Arbeit behandelte
 Fragestellung ist in der folgenden Tabelle
 zusammengefasst. Die Tabelle ist in zwei
 Spalten unterteilt. Die linke Spalte
 enthält die Fragen, die die rechte Spalte
 beantwortet.

Die in der vorliegenden Arbeit behandelte
 Fragestellung ist in der folgenden Tabelle
 zusammengefasst. Die Tabelle ist in zwei
 Spalten unterteilt. Die linke Spalte
 enthält die Fragen, die die rechte Spalte
 beantwortet.

Die in der vorliegenden Arbeit behandelte
 Fragestellung ist in der folgenden Tabelle
 zusammengefasst. Die Tabelle ist in zwei
 Spalten unterteilt. Die linke Spalte
 enthält die Fragen, die die rechte Spalte
 beantwortet.

EXEMPEL PÅ ANALYSMODELLER FÖR YRKESVALSFÖRMULÄR

Under följande punkter avses i regel multivariata modeller komma till användning.

1. Val i olika undergrupper. (Ämnesval till årskurs 7)

<u>Oberoende variabler</u>	<u>Beroende variabler</u>
Utbildningsgrupp, föräldrar	Val 7
Kön	Upplevda rådgivare
Intelligens	Upplevd betydelse av valet, bearbetningsnivå
Profilgrupp (anpassning i klassrum)	Påverkan, vem bestämde
ev. SD-grupp: värderingar	Svårigheter, säkerhet
Över- underprestation	Tillfredsställelse, konsekvenser
Kreativitet	Kunskapsnivå (subjektiv)
Intressen, utkristallisering. S^2 (intra)	Aktuella alternativ
(Indelningsgrunder enligt senare val i grundskolan och efter senare anpassning och andra uppföljningsdata)	Orsak till slutval
	Valkonflikter, med föräldrar, kamrater
	Klasser enligt urval av ovanstående variabler (ex. LPA)

2. Framtidsplaner i undergrupper. (Val till årskurs 8 och 9 och yrke)

<u>Oberoende variabler</u>	<u>Beroende variabler</u>
Som under punkt 1	Val till 8, 9 och yrke
+ val till 7	Säkerhet
	Bearbetning, kunskap
	Mönster i framtidsplanerna
	Aktuella valalternativ, 8, 9 och yrke
	Attityder till utbildning, olika yrken, könsroller
	Rådgivare, påverkan
	Kunskapsnivå, subjektiv
	Orsaker
	Karriärvärden
	(Klasser enligt urval av ovanstående variabler)

[illegible]

His research publications on hydraulic engineering and water resources engineering have been published in the following journals:

(Signature)

$$E_{\text{eff}} = \frac{\sum_{i=1}^n E_i}{n}, \quad \sigma_{\text{eff}}^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (\sigma_i^2 + E_i^2)}{n}$$
[illegible][illegible][illegible][illegible]| re-influenced and influenced: | Baroque, 19th century |
[illegible]

1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 26

Lysozyme (EPR-100)

On the basis of the above information, it was determined that the following individuals were involved in the activities described above:

Name	Address	Phone Number
John Doe	123 Main St., New York, N.Y.	(212) 555-1234
Jane Smith	456 Elm St., New York, N.Y.	(212) 555-5678
Robert Johnson	789 Broadway, New York, N.Y.	(212) 555-9012
Sarah Brown	101 Park Ave., New York, N.Y.	(212) 555-3456
Michael Davis	202 Madison Ave., New York, N.Y.	(212) 555-7890

1. *How do you plan to use the information you have learned from this course?*
 2. *What are your career goals, and how do you plan to achieve them?*
 3. *What are your strengths and weaknesses, and how do you plan to improve them?*
 4. *What are your values, and how do they influence your decisions?*
 5. *What are your interests, and how do you plan to pursue them?*
 6. *What are your dreams, and how do you plan to achieve them?*
 7. *What are your fears, and how do you plan to overcome them?*
 8. *What are your hopes, and how do you plan to fulfill them?*
 9. *What are your passions, and how do you plan to pursue them?*
 10. *What are your dreams, and how do you plan to achieve them?*

Journal of Management Education 30(6)p. 789-804
© The Author(s) 2006. Reprints and permissions:
<http://www.sagepub.com/journalsPermissions.nav>

and the following lemma is proved. $\square$

Country Club, 1000 Hill St., Dept. 10,
New Haven, Conn.

rodent: 4.5min."

3. Analys av olika valgrupper. "Vem väljer vad"

<u>Oberoende variabler</u>	<u>Beroende variabler</u>
Val till 7:an: 7:a - 7:e etc.	Föräldrars utbildningsgrupp
Index på "valbeteende"	Kön
Val till 9:an	Sändare av rollförväntningar, referensgrupp
Val skolform eller arbeta efter grundskolan	Intelligens
Val yrke	Över- underprestation
Totalt valmönster: karriär- perspektiv	Självvärdering
Slutval m.m. - aspirationsnivå	Könsidentifiering
	Kamraters val och sociala bakgrund
	Profilgrupp
	Värderingar, SD karriärvärden
	a) utprägling
	b) inriktning

Moderatorvariabler

Bakgrundsdata

4. Longitudinella specialbearbetningar

<u>Oberoende variabler</u> (insamlade i årskurs 6, 1968)	<u>Beroende variabler</u> (insamlade t.ex. i årskurs 9, 1971 resp. år 1973)
Val 7	Linje i årskurs 9
Val 9	Val skolform/yrke efter grundskolan
Val skolform, arbete efter grundskolan	Val yrke
Yrkesval	Trivsel, Prestation, Sociala rela- tioner
Värderingar, karriärvärden	Värderingar, karriärvärden
a) utprägling	a) utprägling
b) inriktning	b) inriktning
Totalt valmönster, karriär- perspektiv	Totalt valmönster
Aspirationsnivå	Aspirationsnivå
Säkerhet, bearbetning, kun- skap m.m.	Säkerhet, bearbetning, kunskap m.m.
Intressen	Intressen

THE HISTORY OF THE UNITED STATES OF AMERICA

The history of the United States of America is a story of a people who have built a great nation from a small colony. The story begins in 1492 when Christopher Columbus discovered the New World. The first European settlers came to the Americas in 1492, and the first English colony was founded in 1607. The colonies grew and developed, and in 1776 they declared their independence from Great Britain. The United States of America was born. The story of the United States is a story of a people who have built a great nation from a small colony. The story begins in 1492 when Christopher Columbus discovered the New World. The first European settlers came to the Americas in 1492, and the first English colony was founded in 1607. The colonies grew and developed, and in 1776 they declared their independence from Great Britain. The United States of America was born. The story of the United States is a story of a people who have built a great nation from a small colony. The story begins in 1492 when Christopher Columbus discovered the New World. The first European settlers came to the Americas in 1492, and the first English colony was founded in 1607. The colonies grew and developed, and in 1776 they declared their independence from Great Britain. The United States of America was born.

THE HISTORY OF THE UNITED STATES OF AMERICA

THE HISTORY OF THE UNITED STATES OF AMERICA

THE HISTORY OF THE UNITED STATES OF AMERICA

The history of the United States of America is a story of a people who have built a great nation from a small colony. The story begins in 1492 when Christopher Columbus discovered the New World. The first European settlers came to the Americas in 1492, and the first English colony was founded in 1607. The colonies grew and developed, and in 1776 they declared their independence from Great Britain. The United States of America was born. The story of the United States is a story of a people who have built a great nation from a small colony. The story begins in 1492 when Christopher Columbus discovered the New World. The first European settlers came to the Americas in 1492, and the first English colony was founded in 1607. The colonies grew and developed, and in 1776 they declared their independence from Great Britain. The United States of America was born. The story of the United States is a story of a people who have built a great nation from a small colony. The story begins in 1492 when Christopher Columbus discovered the New World. The first European settlers came to the Americas in 1492, and the first English colony was founded in 1607. The colonies grew and developed, and in 1776 they declared their independence from Great Britain. The United States of America was born.

Moderatorvariabler

Intelligens

Över- underprestation

Självvärdering

Kamratanpassning

Skolanpassning

Profilgrupper (klassrumsbeteende)

Kön

Utbildningsgrupp

SD-klasser i attityder och värderingar

Könsidentifiering (SD)

Differensvariabler i en del av ovanstående.
(1968-71)5. Longitudinella studier mellan årskurs 3 och 6Oberoende variabler

Anpassning, kamrat
lärare, profil-
grupp m.m.
trivsel
självvärdering
säkerhet
motivation etc.

Elevenkätvariabler:

"asteni"

psykosomatiska symtom

Över- underprestation

Intelligens

Beroende variabler

Val till 7

Totalt valmönster

Karriärvärden

a) utprägling

b) inriktning

Intressen

Påverkan

Säkerhet i val

Moderatorvariabler

Bakgrundsdata

1. Die erste Gruppe ist die Gruppe der
 2. Die zweite Gruppe ist die Gruppe der
 3. Die dritte Gruppe ist die Gruppe der
 4. Die vierte Gruppe ist die Gruppe der
 5. Die fünfte Gruppe ist die Gruppe der
 6. Die sechste Gruppe ist die Gruppe der
 7. Die siebte Gruppe ist die Gruppe der
 8. Die achte Gruppe ist die Gruppe der
 9. Die neunte Gruppe ist die Gruppe der
 10. Die zehnte Gruppe ist die Gruppe der

Die erste Gruppe ist die Gruppe der

1. Die erste Gruppe ist die Gruppe der	2. Die zweite Gruppe ist die Gruppe der
3. Die dritte Gruppe ist die Gruppe der	4. Die vierte Gruppe ist die Gruppe der
5. Die fünfte Gruppe ist die Gruppe der	6. Die sechste Gruppe ist die Gruppe der
7. Die siebte Gruppe ist die Gruppe der	8. Die achte Gruppe ist die Gruppe der
9. Die neunte Gruppe ist die Gruppe der	10. Die zehnte Gruppe ist die Gruppe der

1. Die erste Gruppe ist die Gruppe der
 2. Die zweite Gruppe ist die Gruppe der

Namn

Skola Klass

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3	8	4	2	3	4								

Anvisningar

I det här häftet finns det frågor, som du skall besvara genom att sätta kryss i olika rutor. Rutorna är uppställda i kolumner.

För en del frågor är det bara **en enda** kolumn med rutor. Då skall du bara kryssa för ett enda svar.

a. Jag går i grundskolan i

- årskurs 6 ☐
årskurs 7 ☐
årskurs 8 ☐
årskurs 9 ☐
Någon annan årskurs. ☐

Sätt ett kryss i den ruta som passar för dig.

Finns det en kolumn med rutor, kan bara **ett** svar passa in på dig. Då skall du sätta **ett enda kryss**.

Ibland finns det **flera** kolumner med rutor. Då skall du sätta **ett kryss för varje rad** för att tala om, om det svaret stämmer eller inte.

b. Får du någon gång hjälp med ditt skolarbete?

	Ja	Nej
Av mina föräldrar	☐	☐
Av mina syskon	☐	☐
Av mina kamrater	☐	☐
Av någon annan. Vem?		

För **varje rad** skall du kryssa för **antingen** "ja" eller "nej".

I nästa exempel finns det fyra kolumner med rutor, i stället för två. Du skall göra på samma sätt som i förra frågan.

c. Tycker du att de här skolämnena är roliga?

- | | Nästan
alltid | Ganska
ofta | Någon
gång | Nästan
aldrig |
|------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Kristendom | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| Svenska | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| Historia | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| Teckning | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| Gymnastik | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

Sätt kryss i de rutor som passar för dig.

För **varje rad** skall du kryssa för **antingen** "Nästan alltid", "Ganska ofta", "Någon gång" eller "Nästan aldrig".

Vill du fråga om något, så räck upp handen.

Besvara frågorna i nummerordning!

1. Vilken tillvalsgrupp har du valt till 7:an?

- Grupp 7:1 Tyska eller franska 5 timmar i veckan ☐ 15
- Grupp 7:2 Tyska eller franska 3 timmar + svenska och/eller matematik 2 timmar ☐ 2
- Grupp 7:3 Tyska eller franska 3 timmar + maskinskrivning 2 timmar ☐ 3
- Grupp 7:4 Slöjd eller maskinskrivning 3 timmar + svenska och/eller matematik 2 timmar ☐ 4
- Grupp 7:5 Slöjd 5 timmar ☐ 5
- Vet inte ☐ 6

2. Har du valt

- engelska särskild kurs, matematik särskild kurs ☐ 16
- engelska särskild kurs, matematik allmän kurs ☐ 2
- engelska allmän kurs, matematik särskild kurs ☐ 3
- engelska allmän kurs, matematik allmän kurs ☐ 4

3. Fanns det några andra tillvalsgrupper som du skulle kunnat tänka dig att välja?

- | | Ja
1 | Nej
2 | |
|-----------|--------------------------|--------------------------|----|
| Grupp 7:1 | ☐ | ☐ | 17 |
| Grupp 7:2 | ☐ | ☐ | 18 |
| Grupp 7:3 | ☐ | ☐ | 19 |
| Grupp 7:4 | ☐ | ☐ | 20 |
| Grupp 7:5 | ☐ | ☐ | 21 |

4. Vilka tillvalsgrupper tror du att du skulle kunna klara?

- | | Ja
1 | Nej
2 | |
|-----------|--------------------------|--------------------------|----|
| Grupp 7:1 | ☐ | ☐ | 22 |
| Grupp 7:2 | ☐ | ☐ | 23 |
| Grupp 7:3 | ☐ | ☐ | 24 |
| Grupp 7:4 | ☐ | ☐ | 25 |
| Grupp 7:5 | ☐ | ☐ | 26 |

5. Talade du och dina föräldrar mycket om vilken tillvalsgrupp du skulle välja till 7:an?

- Ja, mycket ☐ 27
- Ja, ganska mycket ☐ 1
- Gick ganska snabbt ☐ 2
- Gick mycket snabbt ☐ 3
- Gick mycket snabbt ☐ 4

6. Tycker du att det var svårt att välja tillvalsgrupp?

- Mycket svårt ☐ 28
- Ganska svårt ☐ 1
- Ganska lätt ☐ 2
- Mycket lätt ☐ 3
- Jag valde inte själv ☐ 4
- Jag valde inte själv ☐ 5

7. Varför var det svårt att välja?

- Det var inte svårt ☐ 29
- Stämmer inte 2
- Jag fick så många olika råd ☐ 1
- Jag vet inte hur roliga de nya ämnena är ☐ 30
- Jag vet inte vilka ämnen jag klarar ☐ 31
- Det fanns så många grupper att välja mellan ☐ 32
- Jag vet inte hur jag vill välja grupper och linjer längre fram ☐ 33
- Jag fick inte välja som jag själv ville ☐ 34
- Annan anledning. Vilken? ☐ 35

8. Tycker du att man bör rätta sig efter andra när man skall välja tillvalsgrupp?

- Stämmer inte 2
- Man bör delvis rätta sig efter föräldrarna ☐ 36
- Man bör delvis rätta sig efter lärarna ☐ 37
- Man bör delvis rätta sig efter kamraterna ☐ 38
- Man bör bara rätta sig efter vad man tycker själv ☐ 39

9. Du har redan valt tillvalsgrupp till 7:an. Tror du nu att du kan välja vilken tillvalsgrupp eller linje som helst när du kommer till 8:an och 9:an?

- Ja ☐ 40
- Nej ☐ 1
- Vet inte ☐ 2
- Vet inte ☐ 3

10. Tror du att du kommer att trivas med att läsa den tillvalsgrupp du valt till 7:an?

- Ja, säkert ☐ 41
- Ja, kanske ☐ 1
- Nej, troligen inte ☐ 2
- Nej, säkert inte ☐ 3
- Nej, säkert inte ☐ 4

11. Hur mycket känner du till om de olika tillvalsgrupperna?

- | | Känner
bra
till
1 | Känner
ganska
bra till
2 | Känner
inte så
bra till
3 | Känner
inte
till alls
4 | |
|-----------|----------------------------|-----------------------------------|------------------------------------|----------------------------------|----|
| Grupp 7:1 | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | 42 |
| Grupp 7:2 | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | 43 |
| Grupp 7:3 | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | 44 |
| Grupp 7:4 | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | 45 |
| Grupp 7:5 | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | 46 |

12. Hur fick du hjälp och upplysningar när du skulle välja tillvalsgrupp?

- Ja 1
- Nej 2
- Genom föräldrarna ☐ 47
- Genom någon lärare ☐ 48
- Genom annan vuxen ☐ 49
- Genom syskon ☐ 50
- Genom kamrater ☐ 51
- Genom broschyrer ☐ 52
- På annat sätt. Hur då?

13. Varför valde du just den tillvalsgrupp du valt?

Jag valde ämnen där jag hade höga betyg
 Jag valde ämnen som jag är intresserad av
 Jag valde ämnen som jag tror jag klarar
 Jag valde ämnen som jag tror jag behöver för min fortsatta utbildning
 Jag vet inte varför jag valde just den tillvalsgruppen
 Annan orsak. Vilken?

Av stor betydelse	Av ganska stor betydelse	Av mindre betydelse	Ingen betydelse alls	
1	2	3	4	
☐	☐	☐	☐	53
☐	☐	☐	☐	54
☐	☐	☐	☐	55
☐	☐	☐	☐	56
57				57
☐ 1				

14. Vem tyckte du **bestämde mest** vilken tillvalsgrupp du skulle välja till 7:an?

	Helt och hållet	Ganska mycket	Något	Inte alls	
	1	2	3	4	
Dina föräldrar	☐	☐	☐	☐	58
Någon lärare	☐	☐	☐	☐	59
Annan vuxen	☐	☐	☐	☐	60
Dina syskon	☐	☐	☐	☐	61
Dina kamrater	☐	☐	☐	☐	62
Du själv	☐	☐	☐	☐	63

15. Tyckte andra på samma sätt som du om valet av tillvalsgrupp?

	Stämmer inte	Stämmer	
	1	2	
Föräldrarna tyckte lika	☐	☐	64
Lärarna tyckte lika	☐	☐	65
Kamraterna tyckte lika	☐	☐	66

16. Har dina bästa kamrater i klassen valt samma tillvalsgrupp som du?

Ja, alla	☐	67
De flesta	☐	1
Några	☐	2
Inga alls	☐	3
	☐	4

17. Om ett år måste du välja tillvalsgrupp till 8:an. Vet du redan vilken tillvalsgrupp du skall välja då?

Ja, jag vet säkert	☐	68
Ja, jag tror jag vet	☐	1
Nej, jag vet inte	☐	2
	☐	3

18. I 9:an finns det olika linjer att välja på. Vet du redan vilken linje du skall välja?

Ja, jag vet säkert	☐	69
Ja, jag tror jag vet	☐	1
Nej, jag vet inte	☐	2
	☐	3

19. Du kanske redan vet vilken linje du tänker välja i 9:an. Skriv då vad linjen heter eller beskriv så gott du kan vilken linje det är fråga om:

.....

20. Hur lång tid kan **du själv** tänka dig att gå i skola och studera efter grundskolan för att få ett yrke du trivs med?

Inga fortsatta studier	☐	70
1 års studier	☐	1
2-3 års studier	☐	2
4-5 års studier	☐	3
Mer än 5 års studier	☐	4
	☐	5

21. Hemma tycker de

att det är viktigt att jag fortsätter skolan så länge som möjligt	☐	71
att jag ska gå kvar i skolan så länge jag själv vill	☐	1
att det kvittar om jag fortsätter skolan eller inte	☐	2
att jag ska sluta skolan så fort jag kan	☐	3
Vet inte vad de tycker	☐	4
	☐	5

22. Hur pass bestämda är dina planer på vad du skall göra efter grundskolan?

Mycket bestämda	☐	72
Ganska bestämda	☐	1
Ganska osäkra	☐	2
Mycket osäkra	☐	3
Har inga planer	☐	4
	☐	5

23. Efter grundskolan finns det många olika saker du kan göra. Vilka olika möjligheter kan du **tänka dig** att välja när du har slutat grundskolan? (Här får du välja flera olika saker.)

	Ja	Nej	
	1	2	
Börja arbeta och tjäna pengar	☐	☐	73
Gå som elev eller praktikant på en arbetsplats	☐	☐	74
Gå på yrkesskola	☐	☐	75
Gå på fackskola	☐	☐	76
Gå på gymnasium	☐	☐	77
Vet inte tillräckligt för att kunna svara ..	☐	☐	78
	☐	☐	1

24. Vad tror du att du **verkligen** kommer att välja när du har slutat grundskolan? (Sätt bara **ett** kryss här.)

Börja arbeta	☐	79
Gå som elev eller praktikant på en arbetsplats	☐	1
Gå på yrkesskola	☐	2
Gå på fackskola	☐	3
Gå på gymnasium	☐	4
Vet inte	☐	5
Något annat. Vad då?	☐	6

25. Har du funderat över vilket yrke du skall välja?

15

- Ja, mycket ☐ 1
Ja, ganska mycket ☐ 2
Ja, något litet ☐ 3
Nej, inte alls ☐ 4

26. Finns det många yrken som du skulle kunna tänka dig?

16

- Ja, många ☐ 1
Ja, ganska många ☐ 2
Nej, bara några stycken ☐ 3
Nej, har inte funderat alls på något yrke ☐ 4

27. Vilka olika yrken funderar du på allvar på att välja?

.....
.....
.....

17

Har inte funderat på något yrke ☐ 1

28. Vilket av yrkena tror du att du kommer att välja?

.....

Nästa fråga (29) står överst till höger!

32. Vad tycker du är viktigt när du väljer yrke?

- Att man får bra betalt
Att jag tror att jag kommer att trivas med arbetet ..
Att det är ett fint yrke
Att det är spännande
Att det är omväxlande

Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte så viktigt	Har ingen betydelse	
☐	☐	☐	☐	21
☐	☐	☐	☐	22
☐	☐	☐	☐	23
☐	☐	☐	☐	24
☐	☐	☐	☐	25

33. Tänk dig att du får välja yrke utan att tänka på om du klarar av det eller om du kan bli det. Vilket yrke skulle du då välja?

.....

29. Hur pass säker är du på att du kommer att välja det yrket?

18

- Mycket säker ☐ 1
Ganska säker ☐ 2
Ganska osäker ☐ 3
Mycket osäker ☐ 4

30. Hur mycket vet du om vad man **sysslar med** inom de yrken du funderar på?

19

- Vet mycket ☐ 1
Vet ganska mycket ☐ 2
Vet inte så mycket ☐ 3

31. Vet du vilken **utbildning** man behöver för de yrken du funderar på?

20

- Vet säkert ☐ 1
Något osäker ☐ 2
Vet inte ☐ 3

34. Kan du tänka dig att välja samma yrke som dina föräldrar?

	Ja 1	Nej 2	
Samma som pappa	☐	☐	26
Samma som mamma	☐	☐	27

35. Vad tycker du om att göra?

- att lära mig någonting som är svårt
att vara mycket noggrann och ordentlig när jag gör saker (slöjdar, målar, syr)
att försöka lösa svåra problem
att skriva berättelser som jag hittar på själv
att rita och måla efter egen fantasi
att plocka i ordning saker så att det blir ordentligt och snyggt omkring mig
att sitta för mig själv och arbeta
att hjälpa andra människor som är gamla eller sjuka
att uppträda och sjunga eller spela teater för andra människor
att arbeta tillsammans med andra i en grupp där alla hjälps åt

Tycker jag mycket om 1	Tycker jag ganska mycket om 2	Gillar jag inte helt 3	Gillar jag inte allt 4	
☐	☐	☐	☐	28
☐	☐	☐	☐	29
☐	☐	☐	☐	30
☐	☐	☐	☐	31
☐	☐	☐	☐	32
☐	☐	☐	☐	33
☐	☐	☐	☐	34
☐	☐	☐	☐	35
☐	☐	☐	☐	36
☐	☐	☐	☐	37

Namn

Skola Klass

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3	8	4	2	3	2								

Anvisningar

I det här häftet finns det frågor, som du skall besvara genom att sätta kryss i olika rutor. Rutorna är uppställda i kolumner.

För en del frågor är det bara **en enda** kolumn med rutor. Då skall du bara kryssa för ett enda svar.

a. Jag går i grundskolan i

- årskurs 6 ☐
årskurs 7 ☐
årskurs 8 ☐
årskurs 9 ☐

Sätt ett kryss i den ruta som passar för dig.

Finns det bara en kolumn med rutor, kan bara **ett** svar passa in på dig. Då skall du sätta **ett enda kryss**.

Ibland finns det **flera** kolumner med rutor. Då skall du sätta **ett kryss för varje rad** för att tala om, om det svaret stämmer eller inte.

b. Får du någon gång hjälp med ditt skolarbete?

	Ja	Nej
Av mina föräldrar	☐	☐
Av mina syskon	☐	☐
Av mina kamrater	☐	☐
Av någon annan. Vem?		

För **varje rad** skall du kryssa för **antingen** "ja" eller "nej".

I nästa exempel finns det fyra kolumner med rutor i stället för två. Du skall göra på samma sätt som i förra frågan.

c. Tycker du att de här skolämnena är roliga?

- | | Nästan
alltid | Ganska
ofta | Någon
gång | Nästan
aldrig |
|------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Kristendom | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| Svenska | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| Historia | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| Teckning | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| Gymnastik | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

Sätt kryss i de rutor som passar för dig.

För **varje rad** skall du kryssa för **antingen** "Nästan alltid", "Ganska ofta", "Någon gång" eller "Nästan aldrig".

Vill du fråga om något, så räck upp handen.

Besvara frågorna i nummerordning!

1. Vilken linje går du i 9:an?

15

9g	☐	1
9h	☐	2
9t	☐	3
9m	☐	4
9s	☐	5
9pr	☐	6
9tp	☐	7
9ha	☐	8
9ht	☐	9

2. Vilka andra linjer skulle du kunnat tänka dig att gå?

	Ja	Nej	
	1	2	
9g	☐	☐	16
9h	☐	☐	17
9t	☐	☐	18
9m	☐	☐	19
9s	☐	☐	20
9pr	☐	☐	21
9tp	☐	☐	22
9ha	☐	☐	23
9ht	☐	☐	24

3. Varför valde du den linjen i 9:an?

	Av stor betydelse	Av ganska stor betydelse	Av mindre betydelse	Ingen betydelse alls	
	1	2	3	4	
Jag valde ämnen där jag hade höga betyg	☐	☐	☐	☐	25
Jag valde ämnen som jag är intresserad av	☐	☐	☐	☐	26
Jag valde ämnen som jag tror jag klarar	☐	☐	☐	☐	27
Jag valde ämnen som jag tror är nödvändiga för min fortsatta utbildning	☐	☐	☐	☐	28
Jag valde den linje som mina föräldrar ansåg vara bäst	☐	☐	☐	☐	29
Jag valde samma linje som mina bästa kamrater	☐	☐	☐	☐	30
Jag valde den linje som lärarna föreslog	☐	☐	☐	☐	31
Annan orsak. Vilken?					

4. Läser du allmän eller särskild kurs i engelska och matematik?

32

Engelska särskild, matematik särskild kurs	☐	1
Engelska särskild, matematik allmän kurs	☐	2
Engelska allmän, matematik särskild kurs	☐	3
Engelska allmän, matematik allmän kurs	☐	4

8. Tycker du att du har valt rätt tillvalsgrupp till 7:an?

40

Valde rätt tillvalsgrupp till 7:an	☐	1
Valde fel tillvalsgrupp till 7:an	☐	2

Om du anser att du valde fel: Varför var det fel? ..

Stämmer inte

5. Har du trivts med att gå i skolan?

33

Nästan alltid	☐	1
För det mesta	☐	2
Sällan	☐	3
Nästan aldrig	☐	4

	1	2	
Trivdes inte med kamrater eller lärare	☐	☐	41
Ändrade framtidsplaner	☐	☐	42
Tillvalsgruppen var för svår	☐	☐	43
Ämnena var tråkiga	☐	☐	44

Något annat. Vad då?

6. Anser du att du skulle ha kunnat få högre betyg om du hade ansträngt dig mera?

34

Ja	☐	1
Nej	☐	2

7. Tycker du att du valde rätt linje i 9:an?

35

Ja, absolut	☐	1
Ja, troligen	☐	2
Antagligen inte	☐	3
Valde helt fel	☐	4

Om du anser att du valde fel: Varför var det fel?

Stämmer inte

	1	2	
Trivs inte med kamrater eller lärare	☐	☐	36
Ändrade framtidsplaner	☐	☐	37
Linjen är för svår	☐	☐	38
Ämnena är tråkiga	☐	☐	39

Något annat. Vad då?

9. Tycker du att du har valt rätt tillvalsgrupp till 8:an?

45

Valde rätt tillvalsgrupp till 8:an	☐	1
Valde fel tillvalsgrupp till 8:an	☐	2

Om du anser att du valde fel: Varför var det fel?

Stämmer inte

	1	2	
Trivdes inte med kamrater eller lärare	☐	☐	46
Ändrade framtidsplaner	☐	☐	47
Tillvalsgruppen var för svår	☐	☐	48
Ämnena var tråkiga	☐	☐	49

Något annat. Vad då?

10. Tycker du att du fick **bestämma** tillräckligt mycket **själv** vid linjeval och val av tillvalsgrupper?

50

Helt tillräckligt ☐ 1
 Knappast tillräckligt ☐ 2
 För litet ☐ 3
 Inget alls ☐ 4

11. Tycker du att du **visste** tillräckligt mycket om de olika linjerna när du valde?

51

Helt tillräckligt ☐ 1
 Knappast tillräckligt ☐ 2
 För litet ☐ 3
 Inget alls ☐ 4

12. Vad tänker du göra efter 9:an?

52

Börja arbeta ☐ 1
 Gå som elev eller praktikant på en arbetsplats ☐ 2
 Gå på yrkesskola ☐ 3
 Gå på fackskola ☐ 4
 Gå på gymnasium ☐ 5
 Vet inte ☐ 6
 Något annat. ☐ 7
 Vad då?

13. Hur pass bestämda är dina planer?

53

Mycket bestämda ☐ 1
 Ganska bestämda ☐ 2
 Något osäkra ☐ 3
 Mycket osäkra ☐ 4

14. Om du slapp tänka på vad dina föräldrar tycker, vad kamrater och lärare tycker eller vad du kan klara av, vad skulle du då **helst vilja göra** efter 9:an?

54

Börja arbeta ☐ 1
 Gå som elev eller praktikant på en arbetsplats ☐ 2
 Gå på yrkesskola ☐ 3
 Gå på fackskola ☐ 4
 Gå på gymnasium ☐ 5
 Ta ledigt ett år ☐ 6
 Vet inte ☐ 7
 Något annat. ☐ 8
 Vad då?

15. Tycker du att det är svårt att bestämma vad du ska göra efter 9:an?

55

Mycket svårt ☐ 1
 Ganska svårt ☐ 2
 Ganska lätt ☐ 3
 Mycket lätt ☐ 4

20. Hur mycket känner du till om:

Arbeten man kan få efter 9:an
 Arbetsplatser där man kan gå elev
 Utbildningen på yrkesskola
 Utbildningen på fackskola
 Utbildningen på gymnasium

16. Varför är det svårt att bestämma vad du ska göra efter 9:an?

56

Det är inte svårt att bestämma ☐ 1

Stämmer inte
 1 2

Det finns så mycket att välja på .. ☐ 57
 Jag vet inte om jag blir antagen .. ☐ 58
 Jag vet inte om jag klarar av det jag vill göra ☐ 59
 Jag får inte göra det jag själv vill .. ☐ 60
 Jag vet för litet om vad man kan göra ☐ 61
 Jag vill inte bestämma mig ännu .. ☐ 62

17. Hur har du fått hjälp och upplysningar till att bestämma vad du ska göra efter 9:an?

Ja Nej
 1 2

Genom mina föräldrar ☐ 63
 Genom min klassföreståndare ☐ 64
 Genom yrkesvalsläraren ☐ 65
 Genom annan vuxen ☐ 66
 Genom syskon ☐ 67
 Genom mina kamrater ☐ 68
 Genom broschyrer ☐ 69
 Genom att praktisera på arbetsplatser ☐ 70
 På annat sätt. Vilket?

18. Hur lång tid kan du själv tänka dig att fortsätta studera efter 9:an för att få ett yrke som du trivs med?

71

Inte alls, vill börja arbeta direkt ☐ 1
 Studera 1 år ☐ 2
 Studera 2-3 år ☐ 3
 Studera 4-5 år ☐ 4
 Studera mer än 5 år ☐ 5

19. Hemma tycker de

72

att det är viktigt att jag fortsätter i skolan så länge som möjligt ☐ 1
 att jag ska fortsätta studera så länge jag själv vill ☐ 2
 att det kvittar om jag fortsätter i skolan eller inte ☐ 3
 att jag ska lära mig ett yrke direkt efter 9:an ☐ 4
 Jag vet inte vad de tycker hemma om detta .. ☐ 5

Känner mycket väl till Känner ganska väl till Vet ganska litet om Vet inget alls om

1 2 3 4
☐ ☐ ☐ ☐ 73
☐ ☐ ☐ ☐ 74
☐ ☐ ☐ ☐ 75
☐ ☐ ☐ ☐ 76
☐ ☐ ☐ ☐ 77

21. Tror du att du skulle trivas med att

	Skulle trivas mycket bra	Skulle trivas ganska bra	Skulle knappast trivas	Skulle inte trivas alls	
	1	2	3	4	
börja arbeta	☐	☐	☐	☐	15
gå som elev eller praktikant på en arbetsplats	☐	☐	☐	☐	16
gå på yrkesskola	☐	☐	☐	☐	17
gå på fackskola	☐	☐	☐	☐	18
gå på gymnasium	☐	☐	☐	☐	19

22. Vad tycker du själv är viktigt när du bestämmer vad du ska göra efter 9:an?

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte så viktigt	Inte alls viktigt	
	1	2	3	4	
Att snabbt få möjlighet att tjäna pengar	☐	☐	☐	☐	20
Att få fortsätta studera utan att behöva bestämma vad jag ska bli	☐	☐	☐	☐	21
Att få studera direkt till det yrke som jag bestämt mig för	☐	☐	☐	☐	22
Att slippa bestämma yrke ännu	☐	☐	☐	☐	23
Något annat. Vad då?					

23. Hur mycket har andra varit med och bestämt vad du ska göra efter 9:an?

	Har bestämt mycket	Har bestämt en del	Har knappast bestämt alls	Har inte bestämt något	
	1	2	3	4	
Någon av mina föräldrar	☐	☐	☐	☐	24
Min klasslärare	☐	☐	☐	☐	25
Yrkesvalsläraren	☐	☐	☐	☐	26
Annan vuxen	☐	☐	☐	☐	27
Syskon	☐	☐	☐	☐	28
Kamrater	☐	☐	☐	☐	29

24. Tror du att dina bästa kamrater kommer att

	De flesta	Knappast några	
	1	2	
börja arbeta	☐	☐	30
gå som elev eller praktikant på en arbetsplats	☐	☐	31
gå på yrkesskola	☐	☐	32
gå på fackskola	☐	☐	33
gå på gymnasium	☐	☐	34

25. Tror du att dina föräldrar vill att du efter 9:an skall

	Vill mycket gärna	Vill ganska gärna	Vill troligen inte	Vill absolut inte	
	1	2	3	4	
börja arbeta	☐	☐	☐	☐	35
börja som elev eller praktikant på en arbetsplats	☐	☐	☐	☐	36
gå på yrkesskola	☐	☐	☐	☐	37
gå på fackskola	☐	☐	☐	☐	38
gå på gymnasium	☐	☐	☐	☐	39
Något annat. Vad då?					40
Vet inte alls vad mina föräldrar tycker	☐				1

26. Tror du att du kan komma in på

	Helt säkert	Ganska säkert	Knappast möjligt	Helt omöjligt	
	1	2	3	4	
yrkesskola ..	☐	☐	☐	☐	41
fackskola ..	☐	☐	☐	☐	42
gymnasium ..	☐	☐	☐	☐	43

27. Tror du att du kan få ett arbete eller en praktikplats till hösten om du vill?

	44	
Mycket lätt	☐	1
Ganska lätt	☐	2
Litet svårt	☐	3
Mycket svårt	☐	4

28. Tror du att du kan klara studierna vid

	Helt säkert	Ganska säkert	Knappast möjligt	Helt omöjligt	
	1	2	3	4	
yrkesskola	☐	☐	☐	☐	45
fackskola	☐	☐	☐	☐	46
gymnasium	☐	☐	☐	☐	47

29. Hur ofta har du fått hjälp med läxorna av dina föräldrar nu i 9:an?

	48	
Aldrig	☐	1
Nästan aldrig	☐	2
Ett par gånger i månaden	☐	3
Ett par gånger i veckan	☐	4
Nästan varje dag eller varje dag	☐	5

Namn

Skola Klass

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3	8	4	2	3	3								

Anvisningar

I det här häftet finns det frågor, som du skall besvara genom att sätta kryss i olika rutor. Rutorna är uppställda i kolumner.

För en del frågor är det bara **en enda** kolumn med rutor. Då skall du bara kryssa för **ett** enda svar.

a. Jag går i grundskolan i

årskurs 6		☐
årskurs 7		☐
årskurs 8		☐
årskurs 9		☐

Sätt ett kryss i den ruta som passar för dig.

Finns det en kolumn med rutor, kan bara **ett** svar passa in på dig. Då skall du sätta **ett enda kryss**.

Ibland finns det **flera** kolumner med rutor. Då skall du sätta **ett kryss för varje rad** för att tala om, om det svaret stämmer eller inte.

b. Får du någon gång hjälp med ditt skolarbete?

	Ja	Nej
Av mina föräldrar	☐	☐
Av mina syskon	☐	☐
Av mina kamrater	☐	☐
Av någon annan. Vem?		

För **varje rad** skall du kryssa för **antingen** "ja" eller "nej".

I nästa exempel finns det fyra kolumner med rutor, i stället för två. Du skall göra på samma sätt som i förra frågan.

c. Tycker du att de här skolämnena är roliga?

	Nästan alltid	Ganska ofta	Någon gång	Nästan aldrig
Kristendom	☐	☐	☐	☐
Svenska	☐	☐	☐	☐
Historia	☐	☐	☐	☐
Teckning	☐	☐	☐	☐
Gymnastik	☐	☐	☐	☐

Sätt kryss i de rutor som passar för dig.

För varje rad skall du kryssa för antingen "Nästan alltid", "Ganska ofta", "Någon gång" eller "Nästan aldrig".

Vill du fråga om något, så räck upp handen.

Besvara frågorna i nummerordning!

1. När bestämde du dig för vilket yrke du vill ägna dig åt?

15

- Har inte bestämt mig ännu ☐ 1
I 9:an ☐ 2
I 8:an ☐ 3
I 7:an ☐ 4
Ännu tidigare ☐ 5

2. Har du ändrat dina yrkesplaner ofta det sista året?

16

- Flera gånger ☐ 1
Någon gång ☐ 2
Samma planer hela tiden ☐ 3
Har inga planer alls ☐ 4

3. Tycker du att det är svårt att välja yrke?

17

- Mycket svårt ☐ 1
Ganska svårt ☐ 2
Inte så svårt ☐ 3
Inte alls svårt ☐ 4
Har inte funderat på yrkesvalet ännu ☐ 5

4. Vad tycker du är svårt när du ska bestämma vad du ska bli?

Stämmer Stämmer
ej
1 2

- Att du **vet för litet** om vad man måste **kunna** i olika yrken ☐ 18
Att du **känner till** så få yrken .. ☐ 19
Att det finns alltför många lockande yrken att välja mellan ☐ 20
Att du inte vet om du klarar det yrke du helst skulle vilja ha ☐ 21
Att dina föräldrar vill att du ska välja ett annat yrke än du själv vill ☐ 22
Att du inte har läst rätt linje i 9:an ☐ 23
Att du inte vet om du har möjlighet att komma in i yrket eller på den utbildning som krävs för yrket ☐ 24
Något annat. Vad då?

5. Finns det många yrken som du skulle kunna tänka dig?

25

- Ja, många ☐ 1
Ja, ganska många ☐ 2
Mycket få ☐ 3
Har inte funderat ☐ 4

6. Vilka olika yrken funderar du på allvar på att välja?

Vilket tror du att du kommer att välja?

Vet ej 26
☐ 1

7. Hur mycket vet du om vad man sysslar med inom det yrke du funderar på att välja?

27

- Mycket ☐ 1
Ganska mycket ☐ 2
Ganska litet ☐ 3
Inget alls ☐ 4

8. Hur har du fått veta något om de yrken du funderar på?

Har lärt mig mycket Har lärt mig ganska mycket Har lärt mig något litet Har inte lärt mig något alls
1 2 3 4

- Mina föräldrar ☐ 28
Klassläraren ☐ 29
Yrkesvalsläraren ☐ 30
Kamrater ☐ 31
Folk som arbetar inom yrket ☐ 32
Att läsa om yrket ☐ 33
Att arbeta inom yrket ☐ 34
Att praktisera inom yrket ☐ 35
Något annat sätt. Vilket?

9. Vet du vilken utbildning man behöver för det yrke som du funderar på att välja?

36

- Ja, vet säkert ☐ 1
Osäker ☐ 2
Nej, vet inte ☐ 3

10. Tror du att du kan klara det yrket?

37

- Ja, säkert ☐ 1
Ja, kanske ☐ 2
Nej, troligen inte ☐ 3

11. Tror du att du kan klara av ännu svårare yrken?

38

- Ja, säkert ☐ 1
Ja, kanske ☐ 2
Nej, troligen inte ☐ 3

12. Det kanske finns ett annat yrke som du skulle vilja välja om du slapp tänka på om du klarar utbildningen eller arbetet, vad dina föräldrar skulle säga, vad dina kamrater tycker o.s.v. Vilket yrke är det?

39

- Samma yrke som jag redan valt ☐ 1
Ett annat yrke: ☐ 2
Jag skulle vilja bli ☐

13. Skulle du kunna tänka dig att välja samma yrke som dina föräldrar?

Ja Nej

1 2

- Samma som pappa ☐ 40
Samma som mamma ☐ 41

14. Vad vill dina föräldrar att du ska bli?

42

- Samma yrke som du själv vill ☐ 1
Ett annat yrke: ☐ 2
Vet inte ☐ 3
Mina föräldrar vill att jag skall bli

15. Vilket yrke tänker dina bästa kamrater välja?

43

- Samma yrke som du ☐ 1
Ungefär likadana yrken som du ☐ 2
Helt andra yrken än du ☐ 3
Alla väljer olika yrken ☐ 4

16. Tänk dig att du är gift och har barn när du är 30 år. Vad vill du då **helst** göra?

44

- Arbeta heltid ☐ 1
Arbeta deltid ☐ 2
Sköta hem och barn ☐ 3

17. Vilken betydelse har giftemål och familj för dig när du väljer yrke?

45

- Stor betydelse ☐ 1
Viss betydelse ☐ 2
Knappast någon betydelse ☐ 3
Inte någon betydelse alls ☐ 4

18. Vad skulle **du tycka om** och inte tycka om i ett arbete?

Sätt **ett** kryss på varje rad!

att arbetet innebär att jag reser och är mycket hemifrån

☐ ☐ ☐ ☐ 46

att komma i kontakt med mycket folk i mitt arbete ..

☐ ☐ ☐ ☐ 47

att arbetsuppgifterna består i att skapa någonting med min egen fantasi

☐ ☐ ☐ ☐ 48

att man måste vara mycket noggrann

☐ ☐ ☐ ☐ 49

att man inte själv behöver fundera över hur man skall gå tillväga i arbetet

☐ ☐ ☐ ☐ 50

att arbetet innebär att jag sitter stilla på en plats hela tiden

☐ ☐ ☐ ☐ 51

att jag får ta i ordentligt och använda mina krafter i arbetet

☐ ☐ ☐ ☐ 52

att det måste gå snabbt undan

☐ ☐ ☐ ☐ 53

att jag får växla ofta mellan olika saker i mitt arbete

☐ ☐ ☐ ☐ 54

att arbetet innebär att jag vistas utomhus större delen av dagen

☐ ☐ ☐ ☐ 55

att jag mest får hålla på med uppgifter som jag kan bra förut

☐ ☐ ☐ ☐ 56

Skulle jag tycka om
Skulle jag tycka om
Skulle jag inte gilla helt
Skulle jag inte gilla alls

1 2 3 4

19. Vad tror du är **viktigt** för att du skall tycka om ett arbete?

Sätt **ett** kryss på varje rad!

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte så viktigt	Har ingen betydelse	
	1	2	3	4	
att jag kan tjäna mycket pengar	☐	☐	☐	☐	57
att jag har en säker anställning där jag får stanna många år om jag vill	☐	☐	☐	☐	58
att jag i arbetet får komma ut i naturen	☐	☐	☐	☐	59
att jag har ett arbete som inte alla kan klara	☐	☐	☐	☐	60
att jag får veta precis hur jag skall göra i arbetet och att andra efteråt ser efter att jag gjort rätt	☐	☐	☐	☐	61
att jag slipper göra sådant som kräver goda kropps- krafter	☐	☐	☐	☐	62
att jag i arbetet får ta hand om andra människor och hjälpa dem	☐	☐	☐	☐	63
att jag får en säker lön oberoende av hur mycket jag arbetar	☐	☐	☐	☐	64
att jag själv får bestämma min arbetstid	☐	☐	☐	☐	65
att det är rent och snyggt omkring mig på arbetet ..	☐	☐	☐	☐	66
att jag känner att jag är till verklig nytta för andra människor genom mitt arbete	☐	☐	☐	☐	67
att jag får bestämma själv hur jag skall göra i arbetet	☐	☐	☐	☐	68
att jag får en lön i förhållande till hur mycket jag arbetar	☐	☐	☐	☐	69
att arbeta i en stad åtminstone lika stor som Örebro	☐	☐	☐	☐	70
att jag får arbeta inomhus i uppvärmda lokaler	☐	☐	☐	☐	71
att jag får lära mig någonting nytt undan för undan i arbetet	☐	☐	☐	☐	72
att jag får bestämma över och lära andra vad de skall göra i arbetet	☐	☐	☐	☐	73
att mitt yrke anses fint	☐	☐	☐	☐	74
att jag själv ibland får fundera ut hur jag skall gå till- väga i arbetet	☐	☐	☐	☐	75
att jag har många kamrater som jag arbetar tillsam- mans med	☐	☐	☐	☐	76
att jag kan komma framåt och få chefsbefattningar ..	☐	☐	☐	☐	77

Beskrivning av Yrkesformuläret YD

(semantisk differential avseende yrken)

Anvisningarna till eleverna återges på sid. 2.

Formuläret utgöres av ett häfte med fjorton sidor. Sidorna 1 - 10 upptar följande yrken:

- Sid. 1 Banktjänsteman
- 2 Sjukvårdsbiträde eller Sjukvårdare
- 3 Verkmästare
- 4 Folkskollärare
- 5 Överingenjör
- 6 Verkstadsarbetare
- 7 Läkare
- 8 Expedit
- 9 Konstnär
- 10 Direktör

Varje yrke bedömes i tretton skalor, samma för alla yrken. Skalorna samt formulärets utformning i övrigt framgår av sid. 3, som är den första sidan i formuläret.

Sidorna 11 - 14 upptar de utbildningsvägar eller handlingsalternativ som erbjuds efter grundskolan. Bedömningen avser här de yrken som man kan få om man väljer ett visst alternativ.

- Sid. 11 arbeta direkt efter grundskolan
- 12 yrkesskola
- 13 fackskola
- 14 gymnasium

Alternativen bedömes i skalor som i huvudsak motsvarar dem som användes för specificerade yrken. Utformningen av skalorna framgår av sid. 4

Document of Yehudi Menuhin
(Personal and Confidential)

1. This is a personal and confidential document.

2. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

3. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

4. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

5. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

6. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

7. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

8. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

9. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

10. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

11. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

12. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

13. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

14. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

15. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

16. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

17. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

18. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

19. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

20. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

21. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

22. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

23. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

24. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

25. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

26. The following information is to be kept confidential and not to be disclosed to the public.

Namn:

Skola: Klass:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3	8	4	2	3	1								

Anvisningar

Överst på varje sida i det här häftet står ett yrke, som du skall beskriva. Under namnet på yrket finns det listor med ord som man kan använda för att beskriva yrket. Orden på varje rad betyder motsatsen till varandra. Mellan orden finns det en rad med 7 rutor. Du skall i varje rad sätta ett kryss som anger vilket av orden du tycker bäst passar in på yrket.

Om du tycker att ordet på ena sidan av rutraden passar in **mycket bra** på yrket skall du markera så här:

roligt

X						
---	--	--	--	--	--	--

 tråkigt

eller så här

roligt

						X
--	--	--	--	--	--	---

 tråkigt

Om du tycker att ordet på ena sidan passar in **ganska bra** på yrket skall du markera så här:

roligt

	X					
--	---	--	--	--	--	--

 tråkigt

eller så här

roligt

					X	
--	--	--	--	--	---	--

 tråkigt

Om du tycker att ordet på ena sidan passar in **något litet** på yrket skall du markera så här:

roligt

		X				
--	--	---	--	--	--	--

 tråkigt

eller så här

roligt

				X		
--	--	--	--	---	--	--

 tråkigt

Om du tycker att båda orden passar in **lika bra** på yrket eller att **inget** av orden passar in på yrket skall du markera så här:

roligt

			X			
--	--	--	---	--	--	--

 tråkigt

Sätt kryssen mitt i rutorna! Sätt ett kryss på varje rad!

Banktjänsteman

15	lång skoltid		kort skoltid
	arbete med händer		tankearbete
	manligt		kvinnligt
	roligt		tråkigt
	låg lön		hög lön
	rent		smutsigt
	svårt		lätt
	omväxlande		enformigt
	ha med männi- skor att göra		arbeta ensam
	jäktigt		lugnt
	fint		inte fint
	får bestämma		måste lyda
27	skulle mycket gärna vilja bli		skulle absolut inte vilja bli

Om jag börjar
arbeta direkt efter grundskolan
 kan jag få yrken som

15

är manliga

--	--	--	--	--	--	--	--

är kvinnliga

innebär arbete
med händer

--	--	--	--	--	--	--	--

innebär
tankearbete

är roliga

--	--	--	--	--	--	--	--

är tråkiga

är bra

--	--	--	--	--	--	--	--

är dåliga

ger låg lön

--	--	--	--	--	--	--	--

ger hög lön

är rena

--	--	--	--	--	--	--	--

är smutsiga

är svåra

--	--	--	--	--	--	--	--

är lätta

är omväxlande

--	--	--	--	--	--	--	--

är enformiga

har med männi-
skor att göra

--	--	--	--	--	--	--	--

man arbetar
ensam i

är jättiga

--	--	--	--	--	--	--	--

är lugna

är fina

--	--	--	--	--	--	--	--

inte är fina

man får bestämma i

--	--	--	--	--	--	--	--

man måste lyda i

27

jag mycket gärna
skulle vilja bli

--	--	--	--	--	--	--	--

jag absolut inte
skulle vilja bli

Glöm inte att fylla i alla rader!

Till föräldrarna

Sedan några år tillbaka pågår i grunskolorna i Örebro undersökningar som bl.a. gäller elevernas trivsel och anpassning i skolan. Syftet med dessa undersökningar är att finna nya vägar att göra skolan till bästa möjliga arbetsplats för eleverna så att alla elever kan trivas och utnyttja undervisningen så effektivt som möjligt.

En särskild undersökning gäller elevernas val av tillvalsgrupper och linjer i grundskolan och fortsatt utbildningsväg och yrke efter skolan. Det är ju för alla ungdomar viktigt att kunna planera sin skolutbildning och yrkesutbildning så att de utan onödiga omvägar når ett lämpligt yrke.

För att få veta hur elever och föräldrar ser på de problem som hör samman med valet av utbildningsväg och yrke, genomföres denna termin en undersökning som omfattar alla elever i årskurs 9 i grundskolan. Eleverna får besvara olika frågeformulär i skolan. Föräldrarna till samtliga elever i årskurs 9 har fått sig tillsänt det frågeformulär Ni nu har framför Er.

Vi hoppas att Ni vill stödja undersökningen genom att besvara frågorna i detta formulär. Det tar ca en kvart. Därefter lämnar Ni formuläret i igenklippt skick till eleven som ger det till sin klassföreståndare. Denna skickar kuvertet till undersökningens central i Stockholm utan att öppna det.

Ni erhåller full garanti för att endast undersökningsledningen i Stockholm får ta del av Edra uppgifter. Uppgifterna överföres till samlingskort där inga namn förekommer.

Undersökningar av detta slag är starkt beroende av att uppgifter kan erhållas om samtliga deltagande elever. Vi ber Er så snart som möjligt fylla i formuläret.

Undersökningarna utföres av Psykologiska institutionen vid Stockholms universitet på uppdrag av skolöverstyrelsen. Skolstyrelsen och föräldraföreningarna i Örebro stöder undersökningen.

Vi tackar på förhand för Er medverkan.

David Magnusson

laborator

Psykologiska institutionen

vid Stockholms universitet

huvudansvarig

undersökningsledare

Om Ni av någon anledning inte önskar fylla i någon enstaka fråga, ber vi Er ändå lämna in formuläret med övriga frågor besvarade.

Fyll i eller kryssa för

Elevens namn Skola Klass

Bostadsadress Tel.

Målsman:

	Namn	Ålder	Yrke	Anställd hos
Far				
Mor				
Annan vårdnadshavare				

Samtliga barn inom familjen:

	Namn	Ålder	Ev. yrke	Skola och klass
.....				
.....				
.....				
.....				
.....				
.....				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
3	8	4	2	3	5																		

Ovanstående del kommer att avskiljas före bearbetningen

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
3	8	4	2	3	5																		

1. Hos vem uppfostras eleven?

25

Hos far och mor ☐ 1

Hos far (ensam vårdnadshavare) ☐ 2

Hos mor (ensam vårdnadshavare) ☐ 3

Hos annan än far eller mor (släkting, fosterhem) ☐ 4

3. Har mor förvärvsarbete?

27

Heltid ☐ 1

Deltid ☐ 2

Vid enstaka tillfällen ☐ 3

Nej ☐ 4

2. Hur länge har familjen bott i Örebro?

26

Inflyttat till Örebro 1967-1968 ☐ 1

Inflyttat till Örebro 1965-1966 ☐ 2

Har bott i Örebro sedan 1964 eller längre ☐ 3

4. Hur stor är familjens (fars+mors) inkomst?
(Avser lön innan skatt frånräknats)

		28
Mindre än 10.000 kr	☐	1
10.000 — 15.000 kr	☐	2
15.000 — 20.000 kr	☐	3
20.000 — 30.000 kr	☐	4
30.000 — 40.000 kr	☐	5
40.000 — 50.000 kr	☐	6
Mer än 50.000 kr	☐	7

5. Vilken skolutbildning har Ni?

	Far	Mor
	29	30
Folkskola	☐ 1	☐ 1
Realskola	☐ 2	☐ 2
Folkhögskola	☐ 3	☐ 3
Yrkesskola	☐ 4	☐ 4
Handels- eller tekn. inst. eller fackskola	☐ 5	☐ 5
Gymnasium, seminarium	☐ 6	☐ 6
Akademisk utbildning	☐ 7	☐ 7
Annan utbildning, far:		
mor:		

6. Tycker Ni nu att Ni borde ha skaffat Er en längre skol-
utbildning än den Ni fick?

	Far	Mor
Ja	☐ 1	☐ 1
Nej	☐ 2	☐ 2

7. Har Ni någon gång bedrivit studier på fritiden t.ex. i form av kvällskurser eller korrespondensundervisning?

	Far	Mor
	33	34
Ja, flera terminer eller kurser	☐ 1	☐ 1
Ja, någon kortare kurs	☐ 2	☐ 2
Nej	☐ 3	☐ 3

8. Vilka ämnen studerade Ni?
(På denna fråga kan Ni sätta flera kryss)

Hobbybetonade ämnen (t.ex. film, konsthanterverk)	☐	35	☐	40
Ämnen inriktade på ett visst yrke . . .	☐	36	☐	41
Ämnen inriktade på en viss examen . .	☐	37	☐	42
Språk utan särskild inriktning	☐	38	☐	43
Andra ämnen	☐	39	☐	44

9. Hur tycker Ni att Er son/dotter har trivts i skolan under de senaste åren?

	45
Har trivts alldeles utmärkt	☐ 1
Har trivts bra	☐ 2
Trivseln har varit varken bra eller dålig	☐ 3
Har inte trivts så bra	☐ 4
Har inte trivts alls	☐ 5

10. Tycker Ni att han/hon valde rätt linje i 9:an?

	46
Ja, absolut	☐ 1
Ja, troligen	☐ 2
Antagligen inte	☐ 3
Valde helt fel	☐ 4

11. Om Ni anser att han/hon valde fel linje, vilket var det viktigaste skälet till att det var fel?

	47
Valde inte fel linje	☐ 1
Trivs inte med kamrater eller lärare	☐ 2
Ändrade framtidsplaner	☐ 3
Linjen är för svår	☐ 4
Ämnena intresserar honom/henne inte	☐ 5
Annat skäl. Vad då?	☐ 6

12. Har Ni diskuterat Er sons/dotters framtidsplaner i familjen?

48

Ja, mycket ingående	☐	1
Ja, ganska mycket	☐	2
Ja, något	☐	3
Nästan inte alls	☐	4

13. Anser Ni att Era synpunkter har haft någon inverkan på Er sons/dotters linjeval och framtidsplaner?

49

Ja, mycket	☐	1
Ja, ganska mycket	☐	2
Ja, något	☐	3
Nästan inte alls	☐	4

14. Tycker Ni att det är svårt att råda eleven till vad han/hon skall göra efter 9:an?

50

Mycket svårt	☐	1
Ganska svårt	☐	2
Ganska lätt	☐	3
Mycket lätt	☐	4

15. Tycker Ni att Er son/dotter ska:

51

Fortsätta studera så länge som möjligt	☐ 1
Fortsätta studera så länge han/hon själv vill ..	☐ 2
Lära sig ett yrke direkt efter 9:an	☐ 3
Det får han/hon avgöra helt själv. Det har jag ingen uppfattning om	☐ 4

16. Vilket tror Ni för ungdomar i dag **lönar sig bäst i läng-**
den (genom att de får trevligare arbete, bättre lön, säk-
rare anställning o.s.v.)

52

Börja arbeta direkt efter skolan ☐ 1

Gå som elev eller praktikant på en arbetsplats ☐ 2

Gå på yrkesskola ☐ 3

Gå på fackskola ☐ 4

Gå på gymnasium ☐ 5

17. Vad tycker Ni i första hand att Er son/dotter skall göra efter 9:an?

	53
Börja arbeta	☐ 1
Gå som elev eller praktikant på en arbetsplats	☐ 2
Gå på yrkesskola	☐ 3
Gå på fackskola	☐ 4
Gå på gymnasium	☐ 5
Vet inte	☐ 6
Något annat. Vad då?	

18. Hur mycket tycker Ni att Ni vet om

arbeten man kan få efter 9:an
 arbetsplatser där man kan gå elev
 utbildningen på yrkesskolan
 utbildningen på fackskolan
 utbildningen på gymnasiet

Känner mycket väl till	Känner ganska väl till	Vet ganska litet om	Vet inget alls om	
1	2	3	4	
☐	☐	☐	☐	54
☐	☐	☐	☐	55
☐	☐	☐	☐	56
☐	☐	☐	☐	57
☐	☐	☐	☐	58

19. Tror Ni att Er son/dotter har möjlighet att till hösten
komma in på

en arbetsplats som elev
 yrkesskola
 fackskola
 gymnasium

Helt säkert	Ganska säkert	Knappast möjligt	Helt omöjligt	
1	2	3	4	
☐	☐	☐	☐	59
☐	☐	☐	☐	60
☐	☐	☐	☐	61
☐	☐	☐	☐	62

20. Tror Ni att han/hon skulle kunna **klara av** studierna vid

yrkesskola
 fackskola
 gymnasium

Helt säkert	Ganska säkert	Knappast möjligt	Helt omöjligt	
1	2	3	4	
☐	☐	☐	☐	63
☐	☐	☐	☐	64
☐	☐	☐	☐	65

21. Har Ni någon uppfattning om vilka yrken som Er son/
 dotter skulle passa för?

66

Ja ☐ 1
 Nej ☐ 2

Vilka yrken? (Skriv här nedan, gärna flera förslag)

.....

Vilket yrke tror Ni att Er son/dotter kommer att välja:

.....

22. Skulle Ni vilja att Er son/dotter valde samma yrke som
 Ni själv?

Far Mor
 67 68

Ja ☐ 1 ☐ 1
 Nej ☐ 2 ☐ 2

23. Vad tycker Ni att Er son/dotter bör lägga vikt vid när
 han/hon väljer yrke?

att yrket har säkra framtidsutsikter
 att yrket verkligen är till nytta för andra människor ..
 att han/hon tror sig kunna trivas bra i yrket
 att yrket ger en god ställning i samhället
 att man snabbt får möjlighet att tjäna pengar i yrket
 att Er son/dotter får möjlighet att utnyttja sina anlag
 och förutsättningar
 att det är ett yrke där man kan arbeta sig fram till
 chefsbefattningar
 att yrket i längden ger goda inkomster
 att yrket går att förena med hem- och familjeliv

Mycket stor vikt	Ganska stor vikt	Inte så stor vikt	Ingen vikt alls	
1	2	3	4	
☐	☐	☐	☐	69
☐	☐	☐	☐	70
☐	☐	☐	☐	71
☐	☐	☐	☐	72
☐	☐	☐	☐	73
☐	☐	☐	☐	74
☐	☐	☐	☐	75
☐	☐	☐	☐	76
☐	☐	☐	☐	77